

21. Având în vedere aceste considerente, persoanele la care fac trimitere prevederile art. 129 alin. (2) lit. b) CP prezintă o capacitate mai scăzută de a înțelege pericolul social al faptelor săvârșite, decât cele prevăzute la art. 39 alin. (1) lit. b) din același cod, întrucât cele dintâi au săvârșit o pluralitate de infracțiuni, dintre care una a fost comisă în stare de minoritate, în timp ce în sarcina inculpaților la care fac referire prevederile art. 39 alin. (1) lit. b) CP a fost reținută săvârșirea a două infracțiuni, ambele după împlinirea vârstei majoratului, când capacitatea psihologică a persoanei de a înțelege semnificația și pericolul faptelor sale și consecințele acestora este una superioară, specifică maturității.

22. Referitor la principiul egalității în drepturi, Curtea a statuat, în jurisprudența sa, că acesta presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite (a se vedea Decizia nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în M. Of. nr. 69 din 16 martie 1994) și, de asemenea, că același principiu nu interzice reguli specifice, în cazul unei diferențe de situații, motiv pentru care inegalitatea reală ce rezultă din această diferență poate justifica reguli distincte, în funcție de scopul legii care le conține, iar, în măsura în care inegalitatea nu este naturală, faptul de a o impune ar însemna instituirea unei discriminări (a se vedea Decizia nr. 107 din 1 noiembrie 1995, publicată în M. Of. nr. 85 din 26 aprilie 1996).

23. În aceste condiții, **reglementarea în privința inculpaților la care face referire textul criticat a unui regim sancționator mai aspru**, caracterizat prin aplicarea pedepsei închisorii, care a fost stabilită pentru infracțiunea comisă în stare de majorat, la care se adaugă un spor egal cu cel puțin o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii infracțiunii comise după majorat, **în comparație cu cel stabilit pentru persoanele care comit două infracțiuni concurente după împlinirea majoratului, apare ca fiind discriminatorie**, întrucât creează pentru cea dintâi categorie de persoane, care comit fapte prevăzute de legea penală în condițiile unui discernământ în formare, o situație mai grea – caracterizată prin aplicarea unui spor de cel puțin o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii infracțiunii comise după majorat – decât cea creată pentru persoanele cărora, săvârșind faptele de natură penală după împlinirea vârstei de 18 ani, în condițiile existenței discernământului, li se aplică un spor egal cu o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite.

24. Acest regim sancționator disproporționat, care, de altfel, semnifică și o lipsă de corelare a dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) CP cu prevederile art. 113 și urm. CP, determină și o restrângere nejustificată a libertății individuale a celor dintâi, cu consecința încălcării dispozițiilor art. 23 din Constituție. Aceasta, cu atât mai mult cu cât, dacă **în cazul regimului sancționator al concursului de infracțiuni, legiuitorul a prevăzut un spor limitat**, egal cu o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite, **în cazul pluralității de infracțiuni, prevăzută la art. 129 alin. (2) lit. b) CP, este reglementată doar limita minimă a sporului aplicabil**, cuantumul acestuia fiind lăsat la aprecierea instanței de judecată și fiind limitată, teoretic, potrivit modului de formulare a textului, doar de limita generală maximă a pedepsei închisorii, aplicabilă pedepsei rezultante.

25. Pentru aceste motive, Curtea apreciază că dispozițiile art. 129 alin. (2) lit. b) CP, prin sintagma „cel puțin” din cuprinsul acestora, sunt de natură a încălca prevederile art. 16 și art. 23 din Constituție.

26. Cu privire la pretinsa încălcare prin textul criticat a dispozițiilor constituționale ale art. 21 alin. (3) din Constituție, Curtea reține că acestea nu sunt aplicabile în prezenta cauză, deoarece dreptul la un proces echitabil se asigură prin dispoziții de drept procesual penal, iar prevederile legale criticate aparțin dreptului penal substanțial, întrucât reglementează aspecte referitoare la regimul sancționator al concursului de infracțiuni.

27. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A. și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

Curtea Constituțională, în numele legii, decide:

Admite excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) CP, excepție ridicată de V.A.H. în dosarul nr. 550/279/2017 al Judecătorei Piatra-Neamț, Secția penală, și constată că sintagma „cel puțin” din cuprinsul acestora este neconstituțională.

Definitivă și general obligatorie.

6. Stabilirea amenzii pentru persoana juridică. Neconstituționalitatea sintagmei „cifra de afaceri” din cuprinsul art. 137 alin. (3) teza a II-a CP

CP, art. 137 alin. (3) teza a II-a

Dispozițiile art. 137 alin. (3) teza a II-a CP, cu referire la sintagma „cifra de afaceri”, sunt neconstituționale, deoarece nu respectă exigențele constituționale referitoare la calitatea legii, respectiv nu întrunesc condițiile de claritate, precizie și previzibilitate, fiind contrare dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 136 alin. (2) și ale art. 137 alin. (3) teza a doua CP, excepție ridicată de Societatea A.C.P.S. SRL din satul Vâlcele, județul Călărași, în dosarul nr. 8.051/2/2015 al Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, și care formează obiectul dosarului Curții Constituționale nr. 1.845D/2018. (...)

3. Prin încheierea din 23 octombrie 2018, pronunțată în dosarul nr. 8.051/2/2015, **Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 136 alin. (2) și ale art. 137 alin. (3) teza a doua CP**. Excepția a fost ridicată de Societatea A.C.P.S. SRL din satul Vâlcele, județul Călărași, cu ocazia soluționării apelurilor declarate, printre alții, și de autoarea excepției împotriva sentinței penale nr. 40 din 6 martie 2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, în dosarul nr. 8.051/1/2015, prin care a fost condamnată la pedeapsa amenzii pentru săvârșirea mai multor infracțiuni.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, autoarea acesteia susține că dispozițiile art. 136 alin. (2) CP sunt neconstituționale în raport cu prevederile art. 44 alin. (1) și (3) din Constituție, astfel cum se interpretează și se aplică în lumina Primului Protocol la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. În acest sens, susține că aplicarea pedepsei cu amenda societăților sau altor persoane juridice aflate în faliment are ca efect diminuarea sumei ce urmează a fi recuperată de către creditorii falitului. Invocă, cu titlu de exemplu, Hotărârea din 30 iunie 2005, pronunțată în cauza *Teteriny c. Federației Ruse*, în care s-a stabilit că noțiunea de bun acoperă și o creanță suficient de certă, pentru ca reclamantul să poată avea speranța legitimă că va obține un avantaj patrimonial. De asemenea, susține că, acționând fără nicio justificare rezonabilă, echitabilă, în sensul diminuării șanselor de realizare a creanțelor deținute asupra unei persoane juridice falite, statul își încalcă propria obligație de a garanta proprietatea. Statul preia ceea ce ar trebui să se transmită creditorilor, amenda penală în acest caz echivalând cu o expropriere în alte condiții decât cele permise de art. 44 alin. (3) din Constituție. Susține că, prin aplicarea unei amenzi penale, se majorează numărul creditorilor falitului, amenda fiind o creanță bugetară cu rang prioritar.

5. Totodată, susține că dispozițiile art. 137 alin. (3) teza a doua CPP sunt contrare prevederilor art. 1 alin. (5) din Constituție, fiind lipsite de claritate. Arată că legiuitorul a oferit judecătorului o marjă de apreciere, astfel ca, în mecanismul de stabilire a pedepsei, acesta să aibă cât mai multe criterii la îndemână. Susține că norma criticată nu precizează însă în raport cu care cifră de afaceri determină instanța de judecată cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amandă. Astfel, reține că judecătorul are următoarele posibilități: să ia în considerare cifra de afaceri de la data pronunțării hotărârii sau de la o dată anterioară, să ia în considerare cifra de afaceri de la data săvârșirii faptei, cifra de afaceri reală ori pe cea raportată autorităților fiscale etc. De asemenea, arată că sintagma „*cifra de afaceri*” nu este definită în Codul penal, iar definițiile din legislația specială nu sunt definiții generale, ci aplicabile în anumite domenii de activitate. În consecință, susține că aspectele menționate anterior determină imprevizibilitatea normei criticate.

6. **Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală**, apreciază că dispozițiile art. 136 alin. (2) CP nu prezintă elemente de neconstituționalitate raportat la motivele invocate de către autoare. Astfel, reține că art. 44 alin. (3) din Constituție prevede că nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire. Or, consideră că – pentru a analiza neconstituționalitatea textului criticat în raport cu dispozițiile art. 1 din Primul Protocol la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – nu se poate pune semnul echivalenței între expropriere, definită ca trecerea forțată a unui bun din proprietatea privată în proprietatea publică, și aplicarea unei pedepse, chiar dacă aceasta din urmă este de natură pecuniară și are efect direct asupra patrimoniului persoanei condamnate.

7. Referitor la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 137 alin. (3) teza a doua CP, apreciază că textul poate avea elemente de neconstituționalitate cu referire la încălcarea dreptului la un proces echitabil, ca urmare a lipsei de claritate și previzibilitate a normei, dată fiind, pe de o parte, lipsa unei reglementări generale a sintagmei „*cifra de afaceri*”, chiar dacă aceasta este definită legal cu referire la unele situații particulare, iar, pe de altă parte, omisiunea reglementării momentului în raport cu care instanța aplică criteriile de individualizare prevăzute de art. 137 alin. (3) CP, respectiv criteriile generale de individualizare a pedepsei, cifra de afaceri, în cazul persoanei juridice cu scop lucrativ, valoarea activului patrimonial, în cazul altor persoane juridice, precum și celelalte obligații ale persoanei juridice, chiar dacă, în mod rezonabil, se poate presupune că acesta este momentul pronunțării hotărârii judecătorești. (...)

9. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului** nu au transmis punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate. (...)

11. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie, potrivit încheierii de sesizare, dispozițiile art. 136 alin. (2) și ale art. 137 alin. (3) teza a doua CP. Având în vedere motivele de neconstituționalitate formulate de autoare, Curtea reține că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 136 alin. (2) și ale art. 137 alin. (3) teza a doua CP, cu referire la sintagma „*cifra de afaceri*”, care au următorul conținut:

– art. 136 alin. (2) – Pedepsele aplicabile persoanei juridice: „*Pedeapsa principală este amenda*”;

– art. 137 alin. (3) teza a doua – Stabilirea amenzii pentru persoana juridică: „(...) *Cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă se determină ținând seama de cifra de afaceri, în cazul persoanei juridice cu scop lucrativ, respectiv de valoarea activului patrimonial în cazul altor persoane juridice, precum și de celelalte obligații ale persoanei juridice*”.

12. Autoarea excepției de neconstituționalitate susține că dispozițiile art. 136 alin. (2) CP aduc atingere prevederilor art. 44 alin. (1) și (3) din Legea fundamentală referitoare la dreptul de proprietate privată, iar dispozițiile art. 137 alin. (3) teza a doua CP sunt contrare prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (5), potrivit căruia, în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.

13. **Examinând excepția de neconstituționalitate**, Curtea observă că, potrivit expunerii de motive ce însoțește Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, „în reglementarea răspunderii penale a persoanei juridice au fost păstrate principiile pe care se fundamentează această răspundere în concepția Codului penal în vigoare, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 278/2006. Astfel, s-a menținut opțiunea pentru modelul de răspundere directă a persoanei juridice, consacrat de dreptul belgian și olandez. În consecință, răspunderea penală a persoanei juridice poate fi antrenată de orice persoană fizică ce acționează în condițiile prevăzute de lege (art. 135) și nu doar de acțiunile organelor sau reprezentanților acesteia. (...) Au intervenit câteva modificări în privința individualizării sancțiunilor aplicabile persoanei juridice, determinate de modificările aduse prin proiect sistemului pedepselor. Astfel, pedeapsa amenzii se va aplica și în cazul persoanei juridice pe baza sistemului zilelor-amendă. În același timp, au fost introduse cinci plaje de individualizare legală a pedepsei amenzii [art. 137 alin. (4)], în funcție de limitele pedepsei închisorii prevăzute de lege pentru persoana fizică”.

14. Curtea reține că amenda penală este singura pedeapsă principală ce poate fi aplicată persoanelor juridice care răspund penal și constă în suma de bani pe care persoana juridică este condamnată să o plătească statului. Un prim element de noutate, față de reglementarea anterioară, îl constituie calcularea amenzii prin sistemul zilelor-amendă, care, prin mecanismul de determinare a cuantumului, asigură o mai bună individualizare a pedepsei concret aplicate, atât sub aspectul proporționalității, exprimat prin numărul zilelor-amendă, cât și al eficienței, prin determinarea valorii unei zile-amendă.

15. În acest sens, pentru determinarea cuantumului amenzii se individualizează mai întâi numărul zilelor-amendă, cuprins între 30 de zile și 600 de zile, care se înmulțește cu suma corespunzătoare unei zile-amendă, cuprinsă între 100 și 5.000 lei. Instanța va stabili numărul zilelor-amendă potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei, prevăzute în art. 74 CP, în cadrul limitelor speciale reglementate la art. 137 alin. (4) din același act normativ, iar cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă se stabilește ținând seama de cifra de afaceri, în cazul persoanei juridice cu scop lucrativ, respectiv de valoarea activului patrimonial, în cazul altor persoane juridice, precum și de celelalte obligații ale persoanei juridice. Așadar, Curtea reține că instanța va stabili cuantumul amenzii ce se va aplica persoanei juridice prin înmulțirea celor două variabile, numărul zilelor-amendă și cuantumul zilei-amendă.

16. Analizând motivele de neconstituționalitate formulate cu referire la dispozițiile art. 136 alin. (2) CP, Curtea reține că prevederile art. 44 alin. (3) din Constituție, invocate de autoare, reglementează exproprierea ca un mod de privare de proprietate pentru cauză de utilitate publică, ce trebuie să fie stabilită potrivit legii, cu plata unei juste și prealabile despăgubiri. Așadar, de esența exproprierii, ca operațiune juridică, sunt existența unei lucrări de utilitate publică, declarată potrivit legii, precum și plata unei despăgubiri, condiții fără de care nu s-ar putea realiza exproprierea (a se vedea Decizia nr. 617 din 12 iunie 2012, publicată în M. Of. nr. 528 din 30 iulie 2012). Or, Curtea reține că amenda reglementată în Codul penal este o pedeapsă penală, transferul la bugetul statului al sumei de bani pe care persoana juridică este condamnată să o plătească nefiind un mod de privare de proprietate prin expropriere, astfel cum susține autoarea excepției. Prin urmare, Curtea constată că dispozițiile art. 44 alin. (1) și (3) din Legea fundamentală referitoare la dreptul de proprietate privată nu sunt incidente în cauză, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 136 alin. (2) CP urmând a fi respinsă ca neîntemeiată.

17. Deși Codul penal în vigoare nu mai menține dispozițiile art. 52 CP 1969 cu privire la pedeapsă și scopul acesteia, Curtea reține că, indiferent de tipul pedepsei (privative sau neprivative de libertate), aceasta rămâne principalul mijloc de realizare a scopului legii penale. Scopul pedepsei coincide cu scopul legii penale și reprezintă atât un mijloc de reeducare a condamnatului, cât și o măsură de constrângere a acestuia. Așadar, Curtea reține că scopul pedepsei îl constituie, pe de o parte, prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, iar, pe de altă parte, constrângerea persoanei condamnate, care implică o restrângere a drepturilor acesteia justificată de fapta comisă. În ceea ce privește pedepsirea persoanelor juridice (răspunderea corporativă), Curtea reține că sancțiunile monetare au fost întotdeauna principalul remediu. Scopul pedepsei în această materie nu este acela de a înceta activitatea societății ori de a diminua suma ce urmează a fi recuperată de către creditorii falitului, în cazul persoanei juridice aflate în insolvență, astfel cum susține autoarea din prezenta cauză, ci de a determina persoana juridică să-și desfășoare legal activitatea de afaceri. Așa fiind, atunci când instanța de judecată apreciază că se impune aplicarea pedepsei amenzii în cazul persoanei

juridice, ea trebuie să aibă în vedere esența, funcția, dar și scopul pedepsei, deoarece, deși se sancționează o faptă trecută, se urmărește prevenirea pentru viitor a săvârșirii altor sau a acelorași fapte de către aceeași persoană juridică.

18. În context, Curtea observă că mecanismul zilelor-amendă aplicabil persoanei juridice este reglementat și în alte sisteme naționale de drept, cum ar fi în Franța, unde limita maximă a amenzii este de 1.000.000 euro, în Portugalia, unde limita maximă este de 14.000.000 euro, dacă infracțiunea săvârșită este de spălare a banilor. În același fel, limita maximă a amenzii este de 850.000 euro în Finlanda, de 3.000.000 euro în Belgia și de 500.000 euro în Bulgaria. În anumite state, legislația penală reglementează cuantumul amenzii în funcție de anumite criterii de natură economică. Astfel, în Polonia, pedeapsa amenzii este de 2-10% din venitul obținut de persoana juridică în anul fiscal precedent, iar în Finlanda se ține cont de „situația financiară a companiei”, la evaluarea căreia se au în vedere dimensiunile companiei, solvabilitatea acesteia, precum și câștigurile și ceilalți indicatori esențiali pentru situația financiară a companiei.

19. Curtea reține că eficacitatea, proporționalitatea și caracterul descurajant al cadrului de sancționare în materia răspunderii penale a persoanelor juridice depind în mare măsură de cuantumul amenzii, dacă acesta este suficient de sever. Există două moduri substanțial diferite în care regimurile de răspundere corporativă determină cuantumul amenzii care poate fi impus în baza legii. Într-un sistem închis, amenda minimă și maximă sau cel puțin ultima este determinată de o sumă fixă de bani sau de o formulă în baza căreia suma poate fi calculată (de pildă, multiplicarea salariului lunar minim). Într-un sistem deschis – adoptat și de legiuitorul român în noul Cod penal, cuantumul amenzii este stabilit în funcție de mai mulți factori care au legătură cu o anumită infracțiune (de pildă, beneficiul câștigat) sau cu inculpatul (de pildă, cifra de afaceri a societății). Așadar, Curtea reține că, alături de celelalte criterii generale de individualizare a pedepsei, la individualizarea amenzii penale aplicabile persoanelor juridice se au în vedere repere financiare în funcție de care se va stabili cuantumul final al amenzii, cum ar fi capacitatea economică a persoanei juridice, precum și valoarea câștigului urmărit sau obținut prin comiterea infracțiunii, repere care se regăsesc, de altfel, în legea penală în vigoare, la art. 137 alin. (3) și (5).

20. Curtea observă că, potrivit art. 137 alin. (3) teza întâi CP, instanța stabilește numărul zilelor-amendă ținând cont de criteriile generale de individualizare a pedepsei, la stabilirea cuantumului sumei corespunzătoare unei zile-amendă avându-se în vedere, potrivit tezei a doua a alin. (3) al aceluiași articol, condiția specială (cea mai des întâlnită în aplicarea pedepsei asupra unei persoane juridice) referitoare la puterea economică a persoanei juridice condamnate, în condițiile în care pedeapsa nu trebuie să aibă doar un efect disuasiv suficient, dar trebuie să fie, de asemenea, eficientă și proporțională.

21. Autoarea excepției apreciază că prevederile art. 137 alin. (3) teza a doua CP sunt contrare dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție, criticile acesteia fiind formulate pe două paliere, astfel: (i) Codul penal nu definește sintagma „*cifra de afaceri*”, (ii) Codul penal nu precizează momentul în raport cu care instanța aplică criteriul de individualizare prevăzut la art. 137 alin. (3) teza a doua CP, referitor la cifra de afaceri, în cazul persoanei juridice cu scop lucrativ.

22. Referitor la cerințele de claritate, precizie și previzibilitate ale legii penale, Curtea Constituțională a statuat, de principiu, în jurisprudența sa, că trăsătura esențială a statului de drept o constituie supremația Constituției și obligativitatea respectării legii (Decizia nr. 732 din 16 decembrie 2014, publicată în M. Of. nr. 69 din 27 ianuarie 2015, parag. 28, Decizia nr. 232 din 5 iulie 2001, publicată în M. Of. nr. 727 din 15 noiembrie 2001, Decizia nr. 234 din 5 iulie 2001, publicată în M. Of. nr. 558 din 7 septembrie 2001, sau Decizia nr. 53 din 25 ianuarie 2011, publicată în M. Of. nr. 90 din 3 februarie 2011) și că „Statul de drept asigură supremația Constituției, corelarea tuturor legilor și tuturor actelor normative cu aceasta” (Decizia nr. 22 din 27 ianuarie 2004, publicată în M. Of. nr. 233 din 17 martie 2004), ceea ce înseamnă că aceasta „implică, prioritar, respectarea legii, iar statul democratic este prin excelență un stat în care se manifestă domnia legii” (Decizia nr. 13 din 9 februarie 1999, publicată în M. Of. nr. 178 din 26 aprilie 1999). În acest sens, prin Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 2014, publicată în M. Of. nr. 123 din 19 februarie 2014, parag. 225, Curtea a reținut că una dintre cerințele principiului respectării legilor vizează calitatea actelor normative și că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de clar și precis pentru a putea fi aplicat. Astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate – care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist – să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în M. Of. nr. 584 din 17 august 2010, Decizia nr. 743 din 2 iunie 2011, publicată în M. Of. nr. 579 din 16 august 2011, Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în M. Of. nr. 53 din 23 ianuarie 2012, sau Decizia nr. 447 din 29 octombrie 2013, publicată în M. Of. nr. 674 din 1 noiembrie 2013).

23. Cu privire la aceleași cerințe de calitate a legii, garanție a principiului legalității, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin Hotărârile din 4 mai 2000, 25 ianuarie 2007, 24 mai 2007 și 5 ianuarie 2010, pronunțate în cauzele *Rotaru c. României* (parag. 52), *Sissanis c. României* (parag. 66), *Dragotoniu și Militaru-Pidhorni c. României* (parag. 34) și *Beyeler c. Italiei* (parag. 109), a reținut

obligativitatea asigurării acestor standarde de calitate a legii drept garanție a principiului legalității, prevăzut la art. 7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Astfel, prin hotărârea pronunțată în cauza *Sissanis c. României* (parag. 66), instanța europeană a reținut că sintagma „prevăzută de lege” impune ca măsura incriminată să aibă un temei în dreptul intern, însă vizează, de asemenea, calitatea legii în cauză: aceasta trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justițiabilului și previzibilă în ceea ce privește efectele sale. S-a reținut, totodată, că, pentru ca legea să satisfacă cerința de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului. În plus, a fost statuat faptul că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite cetățeanului să își controleze conduita; apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el trebuie să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, față de circumstanțele speței, consecințele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă. De asemenea, prin hotărârea pronunțată în cauza *Rotaru c. României* (parag. 52), Curtea a reamintit jurisprudența sa constantă, conform căreia „prevăzut de lege” înseamnă nu doar o anumită bază legală în dreptul intern, dar și calitatea legii în cauză: astfel, aceasta trebuie să fie accesibilă persoanei și previzibilă. Totodată, în hotărârea pronunțată în cauza *Dragotoniu și Militaru-Pidhorni c. României* (parag. 34), Curtea de la Strasbourg a statuat că noțiunea de „drept” folosită la art. 7 din Convenție corespunde noțiunii de „lege” ce apare în alte articole din Convenție; ea înglobează dreptul de origine atât legislativă, cât și jurisprudențială și implică condiții calitative, printre altele, pe cele ale accesibilității și previzibilității.

24. Raportând considerentele de principiu dezvoltate în jurisprudența instanței de control constituțional la motivele de neconstituționalitate formulate de autoare, cu referire la prima critică de neconstituționalitate, Curtea observă că în Titlul X – *Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală* al Părții generale a Codului penal nu se regăsește definiția sintagmei „cifra de afaceri”. Așadar, Curtea constată că legea penală în vigoare nu stabilește înțelesul sintagmei „cifra de afaceri” în raport cu care instanța determină cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă în cazul stabilirii amenzii pentru persoana juridică cu scop lucrativ.

25. Definiții ale sintagmei „cifra de afaceri” se regăsesc însă în legislația specială. De pildă, la art. 67 alin. (1) din Legea concurenței nr. 21/1996, republicată în M. Of. nr. 153 din 29 februarie 2016, se menționează că „*Cifra de afaceri prevăzută la art. 12 este suma veniturilor realizate din vânzările de produse și/sau din prestările de servicii realizate de întreprindere în cursul ultimului exercițiu financiar, din care se scad sumele datorate cu titlu de obligații fiscale și valoarea contabilizată a exporturilor efectuate direct sau prin mandat, inclusiv a livrărilor intracomunitare*”. Art. 12 din aceeași lege dispune că „(1) *Prevederile prezentului capitol se aplică operațiunilor de concentrare economică, atunci când cifra de afaceri cumulată a întreprinderilor implicate în operațiune depășește echivalentul în lei a 10.000.000 euro și când cel puțin două dintre întreprinderile implicate au realizat pe teritoriul României, fiecare în parte, o cifră de afaceri mai mare decât echivalentul în lei a 4.000.000 euro. Echivalentul în lei se calculează la cursul de schimb comunicat de Banca Națională a României valabil pentru ultima zi a exercițiului financiar din anul anterior realizării operațiunii. (2) *Pragurile valorice prevăzute la alin. (1) pot fi modificate prin hotărâre a Plenului Consiliului Concurenței, care se pune în aplicare prin ordin al președintelui Consiliului Concurenței, după obținerea avizului Ministerului Economiei, Comerțului și Relațiilor cu Mediul de Afaceri, și intră în vigoare la 6 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I*”.*

26. În aceste condiții, Curtea constată că Legea concurenței definește sintagma „cifra de afaceri” cu referire la operațiuni specifice dreptului concurenței, respectiv operațiunile de concentrare economică, în concret în ipoteza creării unei societăți în comun care îndeplinește în mod durabil toate funcțiile unei entități economice autonome. Totodată, cifrele de afaceri prevăzute în Legea concurenței nr. 21/1996 sunt înlocuite, pentru instituțiile de credit și alte instituții financiare, cu suma veniturilor, definite prin instrucțiuni adoptate de Consiliul Concurenței, după deducerea impozitelor și a taxelor legate direct de acestea, iar pentru societățile de asigurări, cu valoarea primelor brute încasate sau de încasat, conform contractelor de asigurări încheiate de către sau în numele societăților de asigurare, inclusiv primele plătite reasigurătorilor, după deducerea impozitelor și a taxelor percepute asupra cuantumului primelor individuale de asigurare sau a volumului total al acestora, identificate de către Consiliul Concurenței prin instrucțiuni (art. 68 din lege).

27. De asemenea, Curtea observă că Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, publicată în M. Of. nr. 688 din 10 septembrie 2015, cu modificările și completările ulterioare, prevede la art. 282 alin. (3) lit. a) teza finală că „*Cifra de afaceri pentru calculul plafonului de 4.500.000 lei este constituită din valoarea totală a livrărilor de bunuri și a prestărilor de servicii taxabile și/sau scutite de TVA, precum și a operațiunilor rezultate din activități economice pentru care locul livrării/prestării se consideră ca fiind în străinătate, conform art. 275 și 278, realizate în cursul anului calendaristic*”. Curtea constată însă că această din urmă definiție a cifrei de afaceri are aplicabilitate doar în domeniul fiscal, cu referire la eligibilitatea pentru aplicarea sistemului TVA la încasare a persoanelor impozabile.

28. Așa fiind, întrucât definițiile din domeniul fiscal și al concurenței referitoare la sintagma „*cifra de afaceri*” au aplicabilitate restrânsă, specializată la materiile precizate, Curtea constată că translatarea lor în materie penală pentru a determina cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă în cazul stabilirii amenzii pentru persoana juridică cu scop lucrativ este contrară principiului legalității. Acest din urmă principiu reprezintă o caracteristică specifică statului de drept, motiv pentru care legiuitorul constituant a statuat în art. 1 alin. (5) că, „*În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie*”. Or, în materie penală, art. 23 alin. (12) din Legea fundamentală consacră regula potrivit căreia „*Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii*” (Decizia nr. 265 din 6 mai 2014, publicată în M. Of. nr. 372 din 20 mai 2014, paragraf. 20). Astfel, principiul legalității se aplică incriminării (*nullum crimen sine lege*), sancțiunii (*nulla poena sine lege*) și răspunderii (*nullum iudicium sine lege*).

29. Totodată, Curtea constată că norma penală criticată este lacunară și în ceea ce privește determinarea/reținerea, din punct de vedere temporal, a cifrei de afaceri a persoanei juridice cu scop lucrativ în raport cu care instanța determină cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă.

30. Curtea constată că, pentru stabilirea cuantumului amenzii, ulterior stabilirii numărului zilelor-amendă, este necesar ca instanța de judecată să determine suma corespunzătoare unei zile-amendă cu luarea în considerare a criteriilor reglementate la art. 137 alin. (3) teza a doua CP, printre care și „*cifra de afaceri*” în cazul persoanelor juridice cu scop lucrativ. Or, deși norma penală reglementează, la art. 137 alin. (2) teza a doua, limita minimă și cea maximă între care instanța este liberă să fixeze suma corespunzătoare unei zile-amendă (suma corespunzătoare unei zile-amendă putând fi cuprinsă între 100 și 5.000 lei), criteriul specific de individualizare a pedepsei reglementat la art. 137 alin. (3) teza a doua CP, cu referire la „*cifra de afaceri*”, nu este reglementat cu suficientă claritate și precizie.

31. Curtea constată că norma nu precizează dacă sintagma criticată privește cifra de afaceri realizată în anul financiar anterior săvârșirii infracțiunii/anterior pronunțării hotărârii judecătorești/anterior aplicării pedepsei. Totodată, în cazul în care cifra de afaceri realizată în anul financiar anterior săvârșirii infracțiunii/anterior pronunțării hotărârii judecătorești/anterior aplicării pedepsei nu poate fi determinată, norma criticată nu precizează dacă va fi luată în considerare cifra de afaceri aferentă anului financiar în care persoana juridică ce are scop lucrativ a înregistrat cifra de afaceri, an imediat anterior anului de referință pentru calcularea cifrei de afaceri în vederea aplicării pedepsei amenzii.

32. În aceste condiții, raportând considerentele de principiu dezvoltate în jurisprudența instanței de control constituțional, menționate în paragrafele anterioare, la cele constatate ca urmare a examinării dispozițiilor criticate și având în vedere faptul că amenda penală aplicată persoanelor juridice care răspund penal are natura unei sancțiuni penale, fiind singura pedeapsă principală ce poate fi aplicată acestora, Curtea constată că prevederile art. 137 alin. (3) teza a doua, cât privește sintagma „*cifra de afaceri*”, nu respectă exigențele constituționale referitoare la calitatea legii, respectiv nu întrunesc condițiile de claritate, precizie și previzibilitate, fiind contrare dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție.

33. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

Curtea Constituțională, în numele legii, decide:

1. Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de Societatea A.C.P.S. SRL din satul Vâlcele, județul Călărași, în dosarul nr. 8.051/2/2015 al Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, și constată că dispozițiile art. 136 alin. (2) CP sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

2. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de aceeași autoare în același dosar al aceleiași instanțe și constată că dispozițiile art. 137 alin. (3) teza a doua CP, cu referire la sintagma „*cifra de afaceri*”, sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

7. Prescripția răspunderii penale. Întreruperea cursului termenului prin îndeplinirea „oricărui act de procedură în cauză”

CP, art. 155 alin. (1)

Soluția legislativă din cuprinsul dispozițiilor art. 155 alin. (1) CP, care prevede întreruperea cursului termenului prescripției răspunderii penale prin îndeplinirea „oricărui act de procedură în cauză”, este neconstituțională, prevederile criticate fiind lipsite de previzibilitate și, totodată, contrare principiului legalității incriminării, întrucât sintagma „oricărui act de procedură” are în vedere și acte ce nu sunt comunicate suspectului sau inculpatului,

nepermițându-i acestuia să cunoască aspectul întreruperii cursului prescripției și al începerii unui nou termen de prescripție a răspunderii sale penale.

C.C.R., dec. nr. 297 din 26 aprilie 2018, M. Of. nr. 518 din 25 iunie 2018

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 155 alin. (1) CP, excepție ridicată de C.S. și N.M.S. în dosarul nr. 2.635/111/2014 al Curții de Apel Oradea, Secția penală și pentru cauze cu minori, care formează obiectul dosarului Curții Constituționale nr. 1.162D/2017. (...)

3. Prin încheierea din 16 martie 2017, pronunțată în dosarul nr. 2.635/111/2014, **Curtea de Apel Oradea, Secția penală și pentru cauze cu minori, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 155 alin. (1) CP**, excepție invocată de C.S. și N.M.S. într-o cauză având ca obiect stabilirea vinovăției autorilor excepției sub aspectul săvârșirii infracțiunilor de tâlhărie calificată, lipsire de libertate în mod ilegal, înșelăciune și, respectiv, complicitate la tâlhărie calificată, cauză în care a fost invocată excepția prescripției răspunderii penale.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** se susține că sintagma „*orice act de procedură*” este lipsită de claritate, precizie și previzibilitate, motiv pentru care aceasta încalcă dispozițiile art. 1 alin. (5) din Constituție. Se arată că, potrivit doctrinei, actele de procedură sunt împărțite în acte procedurale și acte procesuale, distincție ce presupune un regim juridic diferit al acestor acte și consecințe juridice diferite. Se susține că actele procedurale sunt efectuate pe baza unor acte procesuale, anterioare celor dintâi, actul procedural fiind un mijloc prin care este adus la îndeplinire actul procesual; or, legiuitorul nu putea să confere valoare juridică actelor procedurale, în detrimentul celor procesuale. Se susține, de asemenea, că sintagma criticată oferă organelor judiciare numeroase pârghii, unele lipsite de substanță juridică, pentru a proceda la întreruperea cursului prescripției răspunderii penale. Este dată ca exemplu emiterea unei ordonanțe de declinare a competenței unui organ de urmărire penală în favoarea unui alt organ de urmărire penală, considerată, în cauza în care a fost invocată prezenta excepție de neconstituționalitate, act de procedură întreruptiv al prescripției răspunderii penale, cu toate că nu dă o reală eficiență principiului aflării adevărului. Se susține că astfel de acte de procedură, care au un caracter pur tehnic și care nu influențează calitatea făptuitorului și fundamentul acuzației, nu trebuie incluse în categoria actelor care întrerup cursul prescripției răspunderii penale. Se arată că sintagma „*orice act de procedură*” nu trebuie să creeze posibilitatea unei conduite abuzive a organelor de urmărire penală, contrară principiului aflării adevărului. Totodată, se susține că în măsura în care instituția prescripției răspunderii penale este privită ca o formă de sancționare a pasivității organelor statului, acestea sunt interesate să emită acte de procedură care nu au o justificare concretă și care sunt dispensabile și inoportune, într-o manieră abuzivă și superficială, aspect ce este în total dezacord cu rațiunea existenței instituției prescripției răspunderii penale și cu principiul egalității armelor, ca standard al dreptului la un proces echitabil, dar și cu nevoia exercitării urmăririi penale cu profesionalism. Pentru aceste motive, se susține încălcarea, prin textul criticat, a prevederilor art. 6 din Convenție. Se arată, totodată, că vechea reglementare a instituției prescripției răspunderii penale, care prevedea comunicarea actelor de procedură întreruptive învinuitului sau inculpatului, era de natură a respecta drepturile fundamentale invocate în prezenta cauză. Se face trimitere la doctrina de drept penal care apreciază că, deși legea nu prevede *expressis verbis*, actele de procedură care au ca efect întreruperea cursului prescripției răspunderii penale trebuie comunicate suspectului sau inculpatului.

5. **Curtea de Apel Oradea, Secția penală și pentru cauze cu minori**, opinează că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Se arată că, într-adevăr, Codul penal în vigoare, spre deosebire de Codul penal din 1969, nu mai prevede că actul de procedură efectuat trebuie să fie comunicat învinuitului sau inculpatului, pentru a produce efectul de întrerupere a prescripției răspunderii penale, potrivit art. 155 alin. (1) CP, și că, în toate dosarele instrumentate ajunse aproape de data împlinirii termenului de prescripție a răspunderii penale, ar putea fi efectuate, formal, acte de procedură, în scopul împiedicării producerii efectului reglementat prin textul criticat, însă această manieră de reglementare are la bază nevoia de identificare și tragere la răspundere penală a celor vinovați de săvârșirea unor fapte de natură penală, care se sustrag, pentru perioade lungi de timp, de la urmărirea penală. Se susține că legiuitorul are competența ca, în timp, să își modifice modalitatea de interpretare și aplicare a anumitor instituții, fără ca, prin aceasta, să creeze discriminare între persoanele urmărite penal și judecate, potrivit unor reglementări penale diferite. (...)

7. **Guvernul** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Se susține că dispozițiile art. 155 alin. (1) CP îndeplinesc cerințele de claritate, precizie și previzibilitate a legii și că acestea nu contravin prevederilor constituționale și convenționale invocate în prezenta cauză. Se face trimitere la jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la standardele de calitate a legii. Sunt invocate, în acest sens, Deciziile Curții Constituționale nr. 903 din 6 iulie 2010, nr. 743 din 2 iunie 2011, nr. 1 din 11 ianuarie 2012, nr. 92 din 3 martie 2015 și nr. 146 din 12 martie 2015, precum și hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului din 15 noiembrie 1996, 25 noiembrie 1996, 4 mai 2000 și 9 noiembrie 2006, pronunțate în

cauzele *Cantoni c. Franței*, paragraf. 29, *Wingrove c. Regatului Unit*, paragraf. 40, *Rotaru c. României*, paragraf. 55 și *Leempoel & S.A. Ed. Ciné Revue c. Belgiei*, paragraf. 59.

8. **Avocatul Poporului** apreciază că dispozițiile art. 155 alin. (1) CP sunt constituționale. Se susține că textul criticat se aplică, în mod egal, tuturor persoanelor aflate în situația prevăzută prin ipoteza normei juridice criticate și că faptul întreruperii cursului răspunderii penale prin orice act de procedură efectuat în cauză nu încalcă dreptul la apărare al persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală. Cu privire la sintagma „*acte de procedură*”, se apreciază că aceasta este clară, precisă și previzibilă, respectând exigențele impuse prin dispozițiile art. 1 alin. (5) din Constituție.

9. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate. (...)

11. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art. 155 alin. (1) CP, care au următorul cuprins: „*Cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză*”.

12. Se susține că textul criticat contravine prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (5) cu privire la calitatea legii, art. 11 alin. (1) referitoare la dreptul internațional și dreptul intern, art. 16 cu privire la principiul egalității, art. 20 referitoare la tratatele internaționale privind drepturile omului, art. 21 alin. (3) privind dreptul la un proces echitabil, precum și prevederilor art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale referitoare la dreptul la un proces echitabil.

13. **Examinând excepția de neconstituționalitate**, Curtea reține că, prin **Decizia nr. 443 din 22 iunie 2017**, publicată în M. Of. nr. 839 din 24 octombrie 2017, a constatat că răspunderea penală este o formă a răspunderii juridice angajată ca urmare a încălcării unei dispoziții de drept penal, fapt ce dă naștere unui raport juridic de constrângere, născut ca efect al săvârșirii infracțiunii, raport ce are ca părți statul, pe de o parte, și persoana care săvârșește infracțiunea, pe de altă parte. Conținutul raportului juridic penal de constrângere este format din dreptul statului de a trage la răspundere persoana care a săvârșit infracțiunea, prin aplicarea sancțiunii corespunzătoare, prevăzute de legea penală, și din obligația persoanei în cauză de a executa sancțiunea aplicată.

14. Prin aceeași decizie, Curtea a reținut că dintre principiile care guvernează răspunderea penală prezintă relevanță din perspectiva prezentei analize principiul legalității incriminării și a pedepsei, prevăzut la art. 23 alin. (12) din Constituție și art. 1 CP, potrivit căruia faptele care constituie infracțiuni și pedepsele aplicabile în cazul săvârșirii lor sunt prevăzute prin legea penală. Același principiu se regăsește, indirect, și la art. 15 alin. (2) CP, conform căruia infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale. Principiul legalității răspunderii penale este completat cu principiul caracterului personal al acesteia, conform căruia răspunderea penală poate fi angajată numai cu privire la persoana care a săvârșit o infracțiune și la participanții la comiterea acesteia. În fine, un alt principiu aplicabil răspunderii penale este cel al prescriptibilității răspunderii penale. Potrivit acestuia din urmă, dreptul statului de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni se stinge, dacă acesta nu este exercitat într-un anumit interval de timp. *Prescripția răspunderii penale are la bază ideea că, pentru a-și atinge scopul, acela al realizării ordinii de drept, răspunderea penală trebuie să intervină prompt, cât mai aproape de momentul săvârșirii infracțiunii*, întrucât doar în acest fel poate fi realizată prevenția generală și cea specială și poate fi creat, pe de o parte, sentimentul de securitate a valorilor sociale ocrotite, iar, pe de altă parte, încrederea în autoritatea legii. *Cu cât răspunderea penală este angajată mai târziu față de data săvârșirii infracțiunii, cu atât eficiența ei scade, rezonanța socială a săvârșirii infracțiunii se diminuează*, iar stabilirea răspunderii penale pentru săvârșirea infracțiunii nu mai apare ca necesară, deoarece urmările acesteia ar fi putut fi înlăturate sau șterse. Totodată, în intervalul de timp scurs de la săvârșirea infracțiunii, autorul acesteia, sub presiunea amenințării răspunderii penale, se poate îndrepta, fără a mai fi necesară aplicarea unei pedepse.

15. Prin urmare, Curtea a constatat că, pentru a nu lăsa nesoluționate *sine die* raporturi juridice de conflict, legiuitorul a reglementat prescripția răspunderii penale drept cauză de înlăturare a răspunderii penale. Prescripția răspunderii penale este reglementată la art. 153-156 CP. Așa fiind, prescripția răspunderii penale constă în stingerea raportului juridic penal de conflict și, prin aceasta, în stingerea dreptului statului de a trage la răspundere penală persoana care săvârșește o infracțiune, după trecerea unui anumit interval de timp de la data comiterii acesteia, respectiv după scurgerea termenului de prescripție. În acest sens, termenele de prescripție sunt reglementate la art. 154 CP, în funcție de natura și gravitatea pedepselor prevăzute de lege pentru infracțiunile în cazul cărora se aplică.

16. De asemenea, **Curtea a reținut că, pentru a avea ca efect înlăturarea răspunderii penale, termenul de prescripție trebuie să curgă fără intervenția vreunui act de natură a readuce în conștiința publică fapta comisă. Altfel spus, orice activitate ce are ca efect readucerea în atenția societății a faptului săvârșirii infracțiunii întrerupe cursul prescripției și amână producerea efectelor sale.** În acest sens, art. 155 alin. (1) CP prevede întreruperea cursului termenului prescripției răspunderii penale prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză, iar, conform dispozițiilor alin. (2) al aceluiași art. 155, după fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție.

17. Tot prin Decizia nr. 443 din 22 iunie 2017, Curtea a mai reținut că termenul de prescripție reprezintă intervalul de timp în care organele judiciare își pot exercita dreptul de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni și de a aplica pedepse pentru faptele comise. Prin urmare, împlinirea acestui termen are ca efect decăderea organelor judiciare din dreptul anterior menționat.

18. În acest context, **autorii prezentei excepții** de neconstituționalitate ridică problema actelor prin care poate fi întrerupt cursul prescripției răspunderii penale, susținând că **nu orice act de procedură ar trebui să aibă efectul anterior menționat**. În acest sens, se face trimitere la **soluția legislativă reglementată la art. 123 CP 1969, conform căreia cursul termenului prescripției era întrerupt prin îndeplinirea oricărui act care, potrivit legii, trebuia comunicat învinutului sau inculpatului** în desfășurarea procesului penal.

19. Într-adevăr, spre deosebire de reglementarea anterioară, care prevedea întreruperea cursului termenului de prescripție doar ca efect al realizării unor acte procedurale ce se comunicau, potrivit legii, învinutului sau inculpatului, **dispozițiile art. 155 alin. (1) CP în vigoare prevăd întreruperea cursului termenului de prescripție a răspunderii penale cu ocazia realizării oricărui act de procedură, indiferent de natura acestuia**.

20. Curtea acceptă că actele efectuate pe parcursul procesului penal de către organele judiciare pot fi clasificate în acte procesuale și acte procedurale. Conform acestei clasificări, actele procesuale sunt instrumentele juridice prin care subiecții procesuali își exercită drepturile și își îndeplinesc obligațiile prevăzute de lege, iar actele procedurale sunt activitățile prin care sunt aduse la îndeplinire actele procesuale, ori prin care se constată efectuarea și se consemnează conținutul unui act sau al unei măsuri procesuale ori al unui alt act procedural. Prin urmare, actele procedurale presupun preexistența actelor procesuale corespunzătoare. Cu titlu exemplificativ, procesul-verbal de percheziție este întocmit în urma efectuării percheziției, consemnarea declarațiilor unui martor presupune audierea prealabilă a acestuia, iar întocmirea unei minute are loc în urma desfășurării ședinței de judecată. Astfel, procesul penal presupune o succesiune de activități, desfășurate de participanții la acesta, prin care acești participanți își exercită drepturile și își îndeplinesc obligațiile, prevăzute în Codul de procedură penală, toate actele procesuale și procedurale emise de acestea concurând la soluționarea cauzelor penale. Dintre acestea, legea prevede comunicarea acelor acte de procedură care vizează, în mod direct, drepturile și interesele procesuale ale participanților la procesul penal.

21. Astfel, legiuitorul a extins sfera cauzelor de întrerupere a termenului prescripției, cu consecința restrângerii incidenței acestei instituții. Așa fiind, emiterea unor acte de procedură, precum citațiile adresate unor participanți la procesul penal, diferitele procese-verbale încheiate de organele de urmărire penală sau ordonanțele de declinare a competenței organului de urmărire penală (ca în prezenta cauză), acte care nu trebuie comunicate suspectului/inculpatului, produce efectul prevăzut la art. 155 CP.

22. Distinct de cele reținute de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 443 din 22 iunie 2017, mai sus invocată, **instituția prescripției răspunderii penale se impune a fi analizată dintr-o dublă perspectivă**, întrucât aceasta instituie, pe de o parte, un termen de decădere a organelor judiciare din dreptul de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni, iar, pe de altă parte, un termen, apreciat de legiuitor ca fiind suficient de mare, pentru ca societatea să uite faptele de natură penală săvârșite și efectele acestora, ca urmare a diminuării treptate a impactului lor asupra relațiilor sociale. Astfel, prescripția răspunderii penale este, din punctul de vedere al naturii sale juridice, o cauză de stingere a răspunderii penale și, prin urmare, a acțiunii de tragere la răspundere penală, cauză determinată și justificată de efectele trecerii timpului asupra nevoii societății de tragere la răspundere penală. Aceasta, întrucât, după trecerea unui anumit interval de timp, de la momentul săvârșirii infracțiunii, aplicarea unei pedepse penale nu mai contribuie la realizarea scopului legii penale, nemaexistând necesitatea social-politică ce determină mecanismul juridic al angajării răspunderii penale.

23. Așa fiind, analiza dispozițiilor legale ce reglementează **întreruperea cursului termenului de prescripție** a răspunderii penale trebuie făcută din aceeași dublă perspectivă, ea **reprezentând**, pe de o parte, o soluție juridică de repunere a organelor judiciare într-un nou termen, integral, de prescripție, în care își poate exercita rolul activ, conferit de dispozițiile art. 5 CPP, de stabilire a adevărului, în cauzele penale, pe baza probelor administrate, iar, pe de altă parte, **o manieră prin care societatea, prin intermediul organelor statului, aduce la cunoștința suspectului sau a inculpatului că fapta de natură penală pe care a săvârșit-o nu și-a pierdut rezonanța socială avută în momentul comiterii sale**.

24. Prin prisma acestui ultim aspect, întreruperea cursului termenului de prescripție a răspunderii penale **devine eficientă**, producându-și efectele, într-o manieră completă, **doar în condițiile existenței unor pârgii legale de încunoștințare a persoanei în cauză cu privire la începerea unui nou termen de prescripție**. Or, o astfel de procedură de aducere la cunoștință poate consta tocmai în comunicarea acelor acte efectuate în cauză, ce au ca efect curgerea unui nou termen de prescripție a răspunderii penale.

25. Mai mult, prin Decizia nr. 1.092 din 18 decembrie 2012, Curtea a statuat că prescripția aparține dreptului penal material, și nu dreptului procesual penal, și că, așa fiind, prescripția este o cauză de înlăturare a răspunderii penale. Prin aceeași decizie,

Curtea a reținut că, înlăturându-se răspunderea penală, se înlătură și acțiunea penală, dar acesta este un efect derivat, de ordin procesual, ce decurge din primul efect, din înlăturarea răspunderii penale, efect de ordin material. Prin urmare, Curtea a conchis că prescripția răspunderii penale apare ca o cauză de înlăturare a răspunderii penale și, pe cale de consecință, ca o cauză de înlăturare sau de neaplicare a pedepsei, cauză care face să înceteze dreptul de a trage la răspundere penală și obligația corespunzătoare.

26. Având în vedere jurisprudența mai sus invocată, Curtea constată că legea penală, în ansamblul ei, este supusă atât exigențelor calității legii, impuse prin dispozițiile constituționale ale art. 1 alin. (5), cât și celor ale principiului legalității incriminării și a pedepsei, astfel cum acesta este reglementat la art. 23 alin. (12) din Constituție. Dispozițiile constituționale anterior menționate impun nu doar reglementarea clară, precisă și previzibilă a faptelor care constituie infracțiuni, ci și a condițiilor în care o persoană poate fi trasă la răspundere penală pentru săvârșirea acestora. Or, din ansamblul reglementărilor ce au ca scop angajarea răspunderii penale face parte și instituția prescripției răspunderii penale al cărei mecanism juridic este supus aceluiași cerințe ale principiului legalității și ale standardelor de calitate a legii, inclusiv sub aspectul, mai sus analizat, al mecanismelor juridice prin care suspectul sau inculpatul este informat cu privire la persistența în timp a efectelor sociale ale faptelor de natură penală pe care le-a săvârșit.

27. Pentru acest motiv, termenele de prescripție sunt prevăzute în cuprinsul Părții generale a Codului penal. În acest sens, dispozițiile art. 154 CP în vigoare prevăd termene de prescripție a răspunderii penale, stabilite de legiuitor prin raportare la gravitatea faptelor incriminate și, în consecință, la limitele speciale ale pedepselor penale prevăzute pentru infracțiunile reglementate. Cum prescripția răspunderii penale este o instituție de drept penal substanțial care are la bază trecerea timpului, dispozițiile legale ce reglementează termenele de prescripție a răspunderii penale și modalitatea de aplicare a acestora au o importanță considerabilă, atât pentru activitatea organelor judiciare ale statului, cât și pentru persoanele care săvârșesc infracțiuni.

28. Având în vedere aceste considerente, *se impune a fi garantat caracterul previzibil al efectelor dispozițiilor art. 155 alin. (1) CP asupra persoanei care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, inclusiv prin asigurarea posibilității acesteia de a cunoaște aspectul intervenirii întreruperii cursului prescripției răspunderii penale și al începerii cursului unui nou termen de prescripție. De altfel, data efectuării unui act de procedură ce produce efectul anterior menționat este și data de la care începe să curgă și poate fi calculat noul termen de prescripție. **A accepta soluția contrară înseamnă a crea, cu ocazia efectuării unor acte procedurale care nu sunt comunicate suspectului sau inculpatului și care au ca efect întreruperea cursului prescripției răspunderii penale, pentru persoana în cauză o stare de incertitudine perpetuă**, dată de imposibilitatea unei aprecieri rezonabile a intervalului de timp în care poate fi trasă la răspundere penală pentru faptele comise, incertitudine ce poate dura până la împlinirea termenului prescripției speciale, prevăzut la art. 155 alin. (4) CP.*

29. Or, conform jurisprudenței Curții Constituționale, o dispoziție legală trebuie să fie precisă, neechivocă și să instituie norme clare, previzibile și accesibile a căror aplicare să nu permită arbitrarul sau abuzul, iar norma juridică trebuie să reglementeze în mod unitar și uniform și să stabilească cerințe minimale aplicabile tuturor destinatarilor săi (a se vedea Decizia nr. 637 din 13 octombrie 2015, publicată în M. Of. nr. 906 din 8 decembrie 2015, parag. 34).

30. Prin raportare la jurisprudența mai sus analizată, Curtea constată că dispozițiile art. 155 alin. (1) CP instituie o soluție legislativă de natură a crea persoanei care are calitatea de suspect sau de inculpat o situație juridică incertă referitoare la condițiile tragerii sale la răspundere penală pentru faptele săvârșite.

31. Pentru aceste motive, Curtea reține că prevederile art. 155 alin. (1) CP sunt lipsite de previzibilitate și, totodată, contrare principiului legalității incriminării, întrucât sintagma „*oricărui act de procedură*” din cuprinsul acestora are în vedere și acte ce nu sunt comunicate suspectului sau inculpatului, nepermițându-i acestuia să cunoască aspectul întreruperii cursului prescripției și al începerii unui nou termen de prescripție a răspunderii sale penale.

32. Mai mult, Codul penal în vigoare modifică sfera de aplicare a instituției răspunderii penale, în favoarea unui regim juridic mult mai permisiv al organelor judiciare, nu doar prin reglementarea regulii conform căreia orice act de procedură îndeplinit în cauză are ca efect întreruperea cursului termenului de prescripție a răspunderii penale, ci și prin **majorarea termenului prescripției speciale**, conform art. 155 alin. (4) CP, la **dublul termenului de prescripție prevăzut pentru fiecare categorie de infracțiuni**, comparativ cu dispozițiile art. 124 CP 1969, care prevedeau împlinirea termenului prescripției speciale dacă termenul de prescripție era depășit cu încă jumătate.

33. Problema juridică invocată de autorii excepției de neconstituționalitate a făcut obiectul activității de legiferare și al controlului de constituționalitate și de legalitate și în alte state europene. Astfel, în țări precum **Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Italia, Malta, Olanda, Portugalia, Slovacia și Spania**, întreruperea cursului prescripției răspunderii penale se realizează prin acte procesuale care sunt comunicate suspectului sau inculpatului ori care presupun prezența acestuia în fața organelor judiciare sau prin acte care vizează, în mod direct, soluționarea raportului juridic penal de conflict. Totodată, potrivit **jurisprudenței Curții Constituționale Federale a Germaniei**, garanțiile constituționale generale rămân totuși aplicabile și trebuie respectate în ceea

ce privește termenele de prescripție privind răspunderea penală. Aceasta include, în special, principiul protecției încrederii legitime și cerința generală de claritate juridică și specificitatea care derivă din principiul statului de drept (BVerfGE 50, 42 <47>; BVerfG, Ordonanța celei de a treia Camere a celui de al doilea Senat din 26.11.2003 – 2 BvR 1247/01, 2 BvR 1248/01), precum și principiul proporționalității (BVerfG, Ordonanța celei de a treia Camere a celui de al doilea Senat din 26.11.2003 – 2, BvR 1247, 1248/01). În ceea ce privește jurisprudența instanțelor obișnuite, Curtea Federală de Justiție (Bundesgerichtshof – BGH) a afirmat în jurisprudența sa că dispozițiile de drept penal care reglementează întreruperea termenului de prescripție se interpretează ca excepții atent definite și, prin urmare, nu se pretează la interpretări extinse; așadar, instanțele obișnuite nu pot, pe proprie răspundere, să dezvolte legea prin analogie (cf. Deciziilor Curții Federale de Justiție în materie penală, Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Strafsachen – BGHSt 28, 381 <382>; BGH, Ordonanța din 29.09.2004 – 1 StR 565/03; Ordonanța din 16.06.2008 – 3 StR 545/07; Ordonanța din 10.08.2017 – 2 StR 227/17). În această ordine de idei, Curtea Federală de Justiție a statuat că, în sensul §78c. 1 nr. 4 CP, o ordonanță judecătorească de autorizare a supravegherii telecomunicațiilor nu poate fi asimilată unui mandat de percheziție sau sechestru; având în vedere modul clar de redactare a §78c CP, s-a statuat astfel că numai acesta din urmă are ca efect întreruperea termenului de prescripție (BGH, Ordonanța din 29.09.2004 – 1 StR 565/03). În mod similar, Curtea Federală de Justiție a clarificat de curând că „numirea unui expert de către judecător sau procuror” la §78c. 1 nr. 3 CP se referea numai la actul inițial de numire a expertului relevant și că domeniul de aplicare nu putea fi extins la orice interacțiune dintre autorități și expert în timpul procedurilor pertinente; prin urmare, s-a concluzionat că o nouă întrerupere a termenului de prescripție ar fi posibilă doar dacă același expert a fost numit să depună mărturie cu privire la o chestiune complet diferită sau dacă un alt expert a fost numit să depună mărturie (BGH, Ordonanța din 10.08.2017 – 2 StR 227/17).

34. Având în vedere considerentele mai sus arătate, Curtea constată că soluția legislativă anterioară, prevăzută la art. 123 alin. (1) CP 1969, îndeplinea condițiile de previzibilitate impuse prin dispozițiile constituționale analizate în prezenta cauză, întrucât prevedea întreruperea cursului prescripției răspunderii penale doar prin îndeplinirea unui act care, potrivit legii, trebuia comunicat, în cauza în care persoana vizată avea calitatea de învinuit sau inculpat.

35. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A. și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

Curtea Constituțională, în numele legii, decide:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de C.S. și N.M.S. în dosarul nr. 2.635/111/2014 al Curții de Apel Oradea, Secția penală și pentru cauze cu minori, și constată că soluția legislativă care prevede întreruperea cursului termenului prescripției răspunderii penale prin îndeplinirea „oricărui act de procedură în cauză” din cuprinsul dispozițiilor art. 155 alin. (1) CP este neconstituțională.

Definitivă și general obligatorie.

8. Împăcarea. Inculpat trimis în judecată înaintea datei intrării în vigoare a noului Cod penal și pentru care la acea dată momentul citirii actului de sesizare fusese depășit. Obligatorietatea aplicării noilor dispoziții

CP, art. 159 alin. (3)

Dispozițiile art. 159 alin. (3) CP sunt constituționale în măsura în care se aplică tuturor inculpaților trimiși în judecată înaintea datei intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (1 februarie 2014) și pentru care la acea dată momentul citirii actului de sesizare fusese depășit.

Prin urmare, în toate cauzele aflate pe rolul instanțelor de judecată la data intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, chiar dacă momentul citirii actului de sesizare fusese depășit, poate interveni împăcarea, ca o cauză de înlăturare a răspunderii penale.

C.C.R., dec. nr. 508 din 7 octombrie 2014, M. Of. nr. 843 din 19 noiembrie 2014

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 159 alin. (3) CP, excepție ridicată de procuror în dosarul nr. 12.074/231/2013 al Curții de Apel Galați, Secția penală și pentru cauze cu minori, și care formează obiectul dosarului Curții Constituționale nr. 204D/2014. (...)

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele acordă cuvântul reprezentantului **Ministerului Public**, care arată că în prezenta cauză este criticată lipsa unei norme tranzitorii care să permită incidența împăcării în cauzele aflate în curs de judecată, dar în care s-a depășit momentul citirii actului de sesizare la data intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal. Se observă tendința de limitare a incidenței acestei instituții în reglementarea actualului cod, împăcarea producând efecte, potrivit art. 159 alin. (3) din cuprinsul acestuia, numai între părți, în măsura în care are loc până la citirea actului de sesizare a instanței, spre

deosebire de reglementarea din vechiul Cod penal, care permitea, conform art. 132, în situația împăcării, atât solidaritatea activă, cât și solidaritatea pasivă, iar aceasta putea interveni până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești. Se arată că, în măsura în care părțile doresc să se împăce și ambele coduri prevăd posibilitatea împăcării pentru o anumită infracțiune, legea penală mai favorabilă este Codul penal din 1969, în timp ce, pentru acele infracțiuni pentru care doar Codul penal în vigoare prevede împăcarea ca modalitate de înlăturare a răspunderii penale, actualul Cod constituie legea penală mai favorabilă. Se susține că împăcarea, din punctul de vedere al dreptului penal, este o cauză de înlăturare a răspunderii penale, iar din punct de vedere procesual-penal, reprezintă un impediment în desfășurarea procesului penal. Se arată că, fiind o instituție cu o puternică componentă de drept substanțial, aceasta este supusă principiului aplicării legii penale mai favorabile. Se subliniază faptul că, pentru situații tranzitorii similare, Curtea Constituțională, făcând aplicarea principiului prevăzut la art. 15 alin. (2) din Legea fundamentală, a stabilit că trebuie avut în vedere primul termen de judecată la care procedura este legal îndeplinită. Se conchide că, potrivit acestei jurisprudențe, și în prezenta cauză momentul citirii actului de sesizare va fi considerat primul termen de judecată.

4. Prin încheierea din 6 martie 2014, pronunțată în dosarul nr. 12.074/231/2013, **Curtea de Apel Galați, Secția penală și pentru cauze cu minori, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 159 alin. (3) CP**, excepție ridicată de procuror într-o cauză având ca obiect stabilirea vinovăției inculpatului sub aspectul săvârșirii infracțiunii de furt calificat, în cadrul căreia a fost formulată cerere de împăcare a părților, potrivit dispozițiilor textului criticat.

5. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** se susține că prevederile art. 159 alin. (3) CP sunt neconstituționale în condițiile în care acestea înlătură aplicarea legii penale mai favorabile în situațiile tranzitorii în care inculpații au fost trimiși în judecată înaintea datei intrării în vigoare a Codului penal, pentru săvârșirea unor infracțiuni pentru care împăcarea părților nu înlătură răspunderea penală, potrivit dispozițiilor Codului penal din 1969, cauze în care, la data de 1 februarie 2014, se depășise momentul citirii actului de sesizare a instanței.

6. Referitor la pretinsa încălcare prin textul criticat a principiului aplicării legii penale mai favorabile, se face trimitere la considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011, prin care s-a constatat că prevederile art. 320¹ CPP 1968 sunt neconstituționale în măsura în care înlătură aplicarea legii penale mai favorabile. Se arată că acestea sunt valabile *mutatis mutandis* în cazul dispozițiilor art. 159 alin. (3) CP, în privința situațiilor tranzitorii. Se observă că legiuitorul nu a prevăzut în mod expres aplicarea legii penale mai favorabile în situația inculpaților trimiși în judecată, înaintea datei intrării în vigoare a Codului penal, pentru infracțiuni pentru care împăcarea părților nu înlătura răspunderea penală, conform dispozițiilor Codului penal din 1969, în cauzele în care citirea actului de sesizare a instanței a avut loc înaintea datei de 1 februarie 2014. Se arată că, pentru respectarea dispozițiilor constituționale invocate, în aceste cauze trebuie să se țină cont de caracterul mai favorabil al dispozițiilor art. 159 alin. (3) CP, în caz contrar textul criticat fiind de natură a încălca prevederile art. 15 alin. (2) din Legea fundamentală.

7. Cu privire la pretinsa încălcare prin prevederile art. 159 alin. (3) CP a dispozițiilor art. 16 alin. (1) din Constituție, se subliniază faptul că până la data intrării în vigoare a Codului penal, pentru infracțiunile de furt sau furt calificat, împăcarea părților nu înlătura răspunderea penală. Astfel, prevederile art. 159 alin. (3) CP, în lipsa unor dispoziții referitoare la situații tranzitorii, vor fi aplicabile în cauzele penale referitoare la infracțiuni de furt sau furt calificat săvârșite înaintea datei de 1 februarie 2014, nejudecate definitiv până la această dată, în care nu a fost depășit momentul citirii actului de sesizare a instanței până la data anterior arătată, în timp ce în cauze penale din aceeași categorie, în care citirea actului de sesizare a instanței a avut loc până la data intrării în vigoare a Codului penal, nu va putea opera instituția împăcării părților. Se susține, prin urmare, existența unei discriminări între cele două categorii de inculpați, care se află în situații juridice identice, sub aspectul aplicabilității acestei cauze de înlăturare a răspunderii penale. Se arată că diferența de regim juridic supusă analizei nu are o justificare obiectivă și rezonabilă, întrucât durata fiecărei etape procesuale depinde de factori aleatorii care nu țin de voința părților.

8. **Curtea de Apel Galați, Secția penală și pentru cauze cu minori**, opinează că prevederile art. 159 alin. (3) CP contravin dispozițiilor constituționale ale art. 15 alin. (2) și art. 16 alin. (1), în măsura în care acestea nu se aplică în cauzele penale aflate pe rolul instanțelor la data de 1 februarie 2014, referitoare la infracțiuni pentru care împăcarea părților nu înlătura răspunderea penală, conform Codului penal din 1969, în care citirea actului de sesizare a instanței a avut loc înaintea datei arătate. Se arată că, în lipsa unor dispoziții exprese referitoare la aplicarea textului criticat în situații tranzitorii, se impune aplicarea jurisprudenței în materie a Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului. Se susține că împăcarea părților este o instituție juridică mixtă, de drept penal substanțial și procesual, căreia îi sunt aplicabile considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011. Se arată că textul criticat, reglementând o cauză de înlăturare a răspunderii penale, trebuie aplicat tuturor cauzelor penale în curs de soluționare la data intrării sale în vigoare, indiferent de stadiul procesual în care acestea se află, o interpretare contrară fiind de natură a încălca principiul aplicării legii penale mai favorabile și principiul egalității în drepturi. În acest sens, se face trimitere la Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 17 septembrie 2009, pronunțată în cauza *Scoppola c. Italiei*,

prin care instanța europeană a stabilit că aplicarea unui tratament diferit unor situații juridice identice trebuie să aibă o justificare obiectivă și rezonabilă. (...)

10. **Avocatul Poporului** susține că prevederile art. 159 alin. (3) CP sunt constituționale în măsura în care nu împiedică aplicarea legii penale mai favorabile faptelor săvârșite anterior datei intrării în vigoare a Codului penal, cauze în care la această dată se depășise momentul procedural al citirii actului de sesizare a instanței. Se face trimitere la Deciziile Curții Constituționale nr. 1.483 din 8 noiembrie 2011 și nr. 1.092 din 18 decembrie 2012, prin care instanța de contencios constituțional a subliniat că o dispoziție penală este neconstituțională în măsura în care nu permite aplicarea legii penale mai favorabile tuturor situațiilor juridice născute sub imperiul legii vechi și care continuă să fie judecate sub legea nouă, până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și, respectiv, că, potrivit prevederilor art. 15 alin. (2) din Legea fundamentală, ori de câte ori există norme mai favorabile, acestea vor fi aplicabile fie retroactivând, fie ultraactivând. Se arată că în determinarea legii penale mai favorabile trebuie avute în vedere atât condițiile de incriminare și de tragere la răspundere penală, cât și cele referitoare la cauzele care înlătură răspunderea penală. Se subliniază faptul că o astfel de cauză este și împăcarea părților, ea având ca efect încetarea dreptului statului de tragere la răspundere penală și, pe cale de consecință, de aplicare a unei pedepse. Se arată că, potrivit art. 5 CP, atunci când, de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei, intervine o lege care prevede o cauză de înlăturare a răspunderii penale, respectiv împăcarea părților, această lege va fi apreciată ca fiind mai favorabilă. (...)

13. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie prevederile art. 159 alin. (3) CP, care au următorul cuprins: „*Împăcarea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței*”.

14. Se susține că textele criticate contravin dispozițiilor constituționale ale art. 15 alin. (2) referitor la neretroactivitatea legii și art. 16 alin. (1) cu privire la egalitatea în drepturi.

15. **Examinând excepția de neconstituționalitate**, Curtea constată că dispozițiile art. 159 alin. (3) CP reglementează împăcarea ca una dintre cauzele care înlătură răspunderea penală. Pentru a determina însă natura juridică a acestei instituții, respectiv dacă aceasta este una de drept penal substanțial sau procedural, Curtea, în conformitate cu cele statuate prin Decizia nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011, publicată în M. Of. nr. 853 din 2 decembrie 2011, va avea în vedere următoarele criterii: obiectul de reglementare al normei, scopul reglementării și rezultatul la care conduce norma. Așadar, așezarea dispozițiilor de drept penal și a celor procesual penale în Codul penal sau în Codul de procedură penală nu constituie un criteriu pentru stabilirea naturii lor [a se vedea Decizia nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011 și Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 17 septembrie 2009, pronunțată în cauza *Scoppola c. Italiei* (nr. 2), parag. 111, 112 și 113]. De asemenea, dacă aplicarea concretă a unei norme la o speță dedusă judecătii, indiferent de ramura de drept căreia îi aparține, aduce o schimbare cu privire la condițiile de tragere la răspundere penală și de aplicare a pedepselor, aceasta va cădea sub incidența principiului aplicării legii penale mai favorabile.

16. Din perspectiva criteriilor anterior enumerate, Curtea reține că dispozițiile art. 159 alin. (3) CP, sub aspectul obiectului, reglementează o cauză de înlăturare a răspunderii penale. Sub aspectul scopului reglementării, acestea atribuie un drept părților procesului penal, nefiind o normă care să reglementeze proceduri. De asemenea, având în vedere criteriul rezultatului produs de norma analizată, acesta constă în înlăturarea răspunderii penale. Rezultă, astfel, că norma criticată este de drept penal substanțial, căzând sub incidența aplicării legii penale mai favorabile.

17. Referitor la acest din urmă principiu, Curtea Constituțională, prin considerentele cu valoare de principiu ale Deciziei nr. 265 din 6 mai 2014, publicată în M. Of. nr. 372 din 20 mai 2014, a statuat că nu este permisă combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile. În acest sens, este evident că în situația în care judecătorul apreciază că legea penală mai favorabilă este Codul penal din 1969, atunci dispozițiile art. 159 alin. (3) CP nu sunt aplicabile. Abia în situația în care instanța consideră că legea penală mai favorabilă este Codul penal, vor fi aplicate dispozițiile art. 159 alin. (3), condiție *sine qua non* pentru ca prezenta critică de neconstituționalitate să fie analizată.

18. Codul penal în vigoare prevede împăcarea ca modalitate de înlăturare a răspunderii penale, și prin urmare de stingere a acțiunii penale, conform art. 16 alin. (1) lit. g) CPP, și pentru infracțiuni în cazul cărora Codul penal din 1969 nu prevedea dreptul părților de a se împăca (una dintre aceste infracțiuni fiind și furtul calificat, reglementat la art. 209 CP 1969 și la art. 229 CP). Însă, conform dispozițiilor art. 159 alin. (3) CP, pentru ca împăcarea să producă efectele juridice arătate, aceasta **trebuie să intervină până la citirea actului de sesizare a instanței**.

19. Curtea constată că intrarea în vigoare a Codului penal a creat, în raport cu stadiul soluționării cauzelor penale având ca obiect constatarea săvârșirii infracțiunilor analizate, trei situații procesuale diferite. Prima dintre acestea privește situația cauzelor soluționate definitiv până la data intrării în vigoare a Codului penal, cărora prevederile art. 159 alin. (3) din acest cod nu le sunt aplicabile. A doua se referă la situația cauzelor aflate în curs de soluționare la data intrării în vigoare a Codului penal, în cazul

căroră la data anterior referită nu a fost depășit momentul citirii actului de sesizare a instanței, cauze în care textul criticat poate fi aplicat. În fine, a treia ipoteză are în vedere situația cauzelor în curs de soluționare la data intrării în vigoare a Codului penal, în care, la data arătată fusese depășit momentul citirii actului de sesizare a instanței.

20. Curtea reține că **doar cu privire la această din urmă situație se pune problema constituționalității aplicării/neaplicării dispozițiilor art. 159 alin. (3) CP în situații tranzitorii**. Legiuitorul nu a reglementat însă *in terminis* procedura ce se impune a fi urmată în cazul împăcării ce intervine în cauzele începute sub imperiul Codului penal din 1969, dar în care momentul citirii actului de sesizare a instanței a fost depășit la data intrării în vigoare a Codului penal. Potrivit dispozițiilor art. 15 alin. (2) din Legea fundamentală, în aceste cauze va fi aplicată legea penală mai favorabilă. Aceasta poate fi, așa cum s-a arătat mai sus, fie Codul penal din 1969, fie Codul penal în vigoare.

21. Din perspectiva aplicării principiului constituțional anterior enunțat, reglementarea de către legiuitor a termenului citirii actului de sesizare a instanței, ca ultim moment în care poate interveni împăcarea, conform dispozițiilor art. 159 alin. (3) CP, este pe deplin justificată prin finalitatea urmărită, constând în limitarea în timp a stării de incertitudine în derularea raporturilor juridice și în restrângerea posibilității de exercitare abuzivă a acestui drept. În acest sens, prin Decizia nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011, Curtea a reținut că instituirea de către legiuitor a unor termene procesuale asigură ordinea de drept, indispensabilă pentru valorificarea drepturilor proprii, cu respectarea atât a intereselor generale, cât și a drepturilor și intereselor legitime ale celorlalți titulari, căroră statul este ținut, în egală măsură, să le acorde ocrotire. S-a arătat însă, prin aceeași decizie, că legiuitorul trebuie să aibă în vedere și faptul că instituirea unor astfel de exigențe trebuie să aibă un caracter rezonabil, astfel încât aceasta să nu constituie o restrângere excesivă a exercitării vreunui drept, de natură să afecteze însăși existența dreptului în cauză (a se vedea în acest sens și Decizia nr. 766 din 15 iunie 2011, publicată în M. Of. nr. 549 din 3 august 2011).

22. Tot prin Decizia nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011, Curtea a subliniat faptul că durata procesului și finalizarea acestuia depind adesea de o serie de factori, cum sunt: gradul de operativitate a organelor judiciare; incidente legate de îndeplinirea procedurii de citare; complexitatea cazului și alte împrejurări care pot să întârzie soluționarea cauzei (de exemplu, în situația disjungerii cauzei față de un coautor, acesta, grație întârzierii finalizării fazei de urmărire penală, spre deosebire de celălalt coautor, poate apela la procedura simplificată). S-a reținut, de asemenea, că, în numeroase cazuri, durata proceselor nu depinde numai de atitudinea părților care pot formula sau nu diverse cereri sau se pot afla în situații de natură obiectivă, ci se datorează unor alte circumstanțe, care țin de organizarea justiției și de gradul de încărcare a activității parchetelor și instanțelor.

23. Pe cale de consecință, pentru a răspunde exigențelor principiului constituțional al aplicării legii penale mai favorabile, prevăzut la art. 15 alin. (2) din Constituție, așa cum acesta a fost detaliat în jurisprudența Curții Constituționale, Curtea reține că dispozițiile art. 159 alin. (3) CP **sunt constituționale numai în măsura în care, până la încetarea situațiilor tranzitorii, în virtutea principiului constituțional al aplicării legii penale mai favorabile, împăcarea poate interveni și în cauzele începute înaintea datei intrării în vigoare a Codului penal și în care a fost depășit momentul citirii actului de sesizare a instanței**.

24. Curtea reține că a pronunțat o soluție asemănătoare prin Decizia nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011, prin care a constatat că dispozițiile art. 320¹ CPP 1968 sunt neconstituționale în măsura în care nu permit aplicarea legii penale mai favorabile tuturor situațiilor juridice născute sub imperiul legii vechi și care continuă să fie judecate sub legea nouă, până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare. O dispoziție legală care a comportat abordări similare se regăsește și în art. 10 alin. (1) teza I din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, publicată în M. Of. nr. 672 din 27 iulie 2005. În privința acesteia Curtea a reținut, prin Decizia nr. 932 din 14 decembrie 2006, publicată în M. Of. nr. 42 din 19 ianuarie 2007, că principiul aplicării legii penale sau contravenționale mai favorabile are efecte și asupra raporturilor juridice penale sau contravenționale născute anterior intrării sale în vigoare și a constatat că primul termen de judecată poate fi considerat cel imediat următor datei intrării în vigoare a Legii nr. 241/2005, indiferent de faza în care se află judecarea procesului penal.

25. Curtea constată că, spre deosebire de cele stabilite în Decizia nr. 932 din 14 decembrie 2006, anterior referită, pentru a se atinge finalitatea urmărită, aceea a limitării în timp a stării de incertitudine în derularea raporturilor juridice și a prevenirii abuzului de drept, în situațiile tranzitorii mai sus arătate, este necesar ca momentul până la care poate interveni împăcarea (stabilit de legiuitor ca fiind momentul citirii actului de sesizare a instanței) să poată fi determinat în mod obiectiv. Având în vedere că, potrivit prevederilor art. 147 alin. (4) din Constituție și ale art. 11 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, deciziile instanței de contencios constituțional sunt general obligatorii de la data publicării lor în Monitorul Oficial al României, Partea I, și au putere numai pentru viitor, Curtea reține că, **în situațiile tranzitorii arătate, împăcarea poate interveni până la primul termen de judecată stabilit ulterior datei publicării prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, Partea I**.

26. În legătură cu efectele prezentei decizii, Curtea reține că, potrivit prevederilor art. 147 alin. (4) din Constituție, coroborate cu cele ale art. 11 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, deciziile instanței de

contencios constituțional au putere numai pentru viitor, iar dreptul de a formula cerere de revizuire, potrivit art. 453 alin. (1) lit. f) CPP, îl au doar părțile din cauza în care a fost invocată prezenta excepție de neconstituționalitate.

27. Curtea constată, totodată, că textul criticat se aplică în mod egal categoriilor de persoane la care face referire critica de neconstituționalitate, motiv pentru care nu poate fi reținută încălcarea prin prevederile art. 159 alin. (3) CP a dispozițiilor art. 16 alin. (1) din Constituție.

28. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

Curtea Constituțională, în numele legii, decide:

Admite excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 159 alin. (3) CP, excepție ridicată de procuror în dosarul nr. 12.074/231/2013 al Curții de Apel Galați, Secția penală și pentru cauze cu minori, și constată că acestea sunt constituționale în măsura în care se aplică tuturor inculpaților trimiși în judecată înaintea datei intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal și pentru care la acea dată momentul citirii actului de sesizare fusese depășit.

Definitivă și general obligatorie.

9. Abuz în serviciu. Înțelesul sintagmei „îndeplinește în mod defectuos”. Normele în raport de care se analizează neîndeplinirea ori îndeplinirea defectuoasă a unui act

CP, art. 297 alin. (1)
CP 1969, art. 246

Dispozițiile art. 246 CP 1969 și ale art. 297 alin. (1) CP sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „îndeplinește în mod defectuos” din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinește prin încălcarea legii”. Termenul „defectuos” nu este definit în Codul penal și nici nu este precizat elementul în legătură cu care defectuoșitatea este analizată, ceea ce determină lipsa de claritate, de precizie și de previzibilitate a sintagmei „îndeplinește în mod defectuos” și creează premisa aplicării ei ca rezultat al unor interpretări sau aprecieri arbitrare, fiind încălcate astfel prevederile constituționale ale art. 1 alin. (5).

De asemenea, art. 246 CP 1969 și art. 297 alin. (1) CP încalcă prevederile art. 1 alin. (4) din Constituție prin faptul că permit configurarea elementului material al laturii obiective a infracțiunii de abuz în serviciu prin activitatea altor organe, altele decât Parlament – prin adoptarea legii, în temeiul art. 73 alin. (1) din Constituție – sau Guvern – prin adoptarea de ordonanțe și ordonanțe de urgență, în temeiul delegării legislative prevăzute de art. 115 din Constituție. Prin urmare, neîndeplinirea ori îndeplinirea defectuoasă a unui act trebuie analizată numai prin raportare la atribuții de serviciu reglementate expres prin legislația primară – legi și ordonanțe ale Guvernului –, deoarece adoptarea unor acte de reglementare secundară care vin să detalieze legislația primară se realizează doar în limitele și potrivit normelor care le ordonă. În materie penală, principiul legalității incriminării (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*) impune ca numai legiuitorul primar să poată stabili conduita pe care destinatarul legii este obligat să o respecte, în caz contrar aceștia supunându-se sancțiunii penale.

C.C.R., dec. nr. 405 din 15 iunie 2016, M. Of. nr. 517 din 8 iulie 2016

Notă. Prin Decizia nr. 392 din 6 iunie 2017 (M. Of. nr. 504 din 30 iunie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 248 CP 1969 (*corespondent al art. 297 CP – n.r.*) sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „îndeplinește în mod defectuos” din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinește prin încălcarea legii”. Curtea a aplicat, *mutatis mutandis*, considerentele ce au stat la baza pronunțării Deciziei nr. 405 din 15 iunie 2016 și a reținut că dispozițiile art. 248 CP 1969 încalcă prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție, deoarece sintagma „îndeplinește în mod defectuos” din cuprinsul acestora nu întrunește condițiile calitative impuse atât de Constituție, cât și de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, nefiind enunțată cu suficientă precizie pentru a se înțelege la ce dispoziții legale se raportează încălcarea atribuțiilor de serviciu. Prin urmare, defectuoșitatea îndeplinirii unui act trebuie stabilită numai prin raportare la legea în domeniu.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 246 CP 1969, ale art. 297 alin. (1) CP și ale art. 13² din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, excepție ridicată de B.A.M. în dosarul nr. 4.397/1/2014 al Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, de C.R. în dosarul nr. 1.479/54/2015 al Curții de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori, de O.A. în dosarul nr. 453/285/2014 al Curții de Apel Suceava, Secția penală și

pentru cauze cu minori, de C.N.D. în dosarul nr. 821/36/2015 al Curții de Apel Constanța, Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, de M.A.C., B.S.L., S.N., B.M., G.G. și S.V. în dosarul nr. 2.610/91/2014 al Tribunalului Vrancea, Secția penală, de S.A., D.I., M.Ș.M., A.C.L., B.A.B., M.C.C., D.M.D., P.V., P.P. și P.P. în dosarul nr. 469/113/2015 al Tribunalului Brăila, Secția penală, de S.M. și O.F.V. în dosarul nr. 1.199/113/2015 al Tribunalului Brăila, Secția penală, și de G.B.S. în dosarul nr. 1.614/91/2015 al Tribunalului Vrancea, Secția penală. Excepția formează obiectul dosarelor Curții Constituționale nr. 171D/2016, nr. 304D/2016, nr. 312D/2016, nr. 366D/2016, nr. 389D/2016, nr. 483D/2016, nr. 550D/2016 și nr. 577D/2016. (...)

3. Prin încheierea din 1 februarie 2016, pronunțată în dosarul nr. 4.397/1/2014, **Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 297 alin. (1) CP și art. 13² din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție**, excepție ridicată de B.A.M., cu ocazia soluționării unei cauze penale.

4. Prin încheierea din 29 februarie 2016, pronunțată în dosarul nr. 1.479/54/2015, **Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 297 alin. (1) CP**, excepție ridicată de C.R., cu ocazia soluționării unei cauze penale.

5. Prin încheierea din 15 februarie 2016, pronunțată în dosarul nr. 453/285/2014, **Curtea de Apel Suceava, Secția penală și pentru cauze cu minori, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 246 CP 1969 și ale art. 297 alin. (1) CP**, excepție ridicată de O.A., cu ocazia soluționării unei cauze penale.

6. Prin încheierea din 22 martie 2016, pronunțată în dosarul nr. 821/36/2015, **Curtea de Apel Constanța, Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 297 alin. (1) CP și art. 13² din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție**, excepție ridicată de C.N.D., cu ocazia soluționării unei cauze penale.

7. Prin încheierea din 18 martie 2016, pronunțată în dosarul nr. 2.610/91/2014, **Tribunalul Vrancea, Secția penală, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 13² din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție cu referire la cele ale art. 297 alin. (1) CP**, excepție ridicată de M.A.C., B.S.L., S.N., B.M., G.G. și S.V., cu ocazia soluționării unei cauze penale.

8. Prin încheierea din 25 martie 2016, pronunțată în dosarul nr. 469/113/2015, **Tribunalul Brăila, Secția penală, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 297 alin. (1) CP și ale art. 13² din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție**, excepție ridicată de S.A., D.I., M.Ș.M., A.C.L., B.A.B., M.C.C., D.M.D., P.V., P.P. și P.P., cu ocazia soluționării unei cauze penale.

9. Prin încheierea din 15 aprilie 2016, pronunțată în dosarul nr. 1.199/113/2015, **Tribunalul Brăila, Secția penală, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 297 alin. (1) CP și ale art. 13² din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție**, excepție ridicată de S.M. și O.F.V., cu ocazia soluționării unei cauze penale.

10. Prin încheierea din 13 aprilie 2016, pronunțată în dosarul nr. 1.614/91/2015, **Tribunalul Vrancea, Secția penală, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 297 alin. (1) CP și ale art. 13² din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție**, excepție ridicată de G.B.S., cu ocazia soluționării unei cauze penale.

11. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** autorii acesteia susțin că dispozițiile de lege criticate sunt lipsite de previzibilitate și accesibilitate, deoarece din modul de definire al infracțiunii de abuz în serviciu nu poate fi determinată cu exactitate sintagma „nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos”, deci conduita care definește elementul material al infracțiunii, și nici sintagma „vătămarea drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane”, care constituie consecința presupusei activități infracționale. Se apreciază că legiuitorul a stabilit o incriminare ce are un caracter general, astfel că acțiunile sau inacțiunile raportate la activitățile pe care le desfășoară funcționarul pot fi menționate în dispozițiile altor acte normative decât legea penală (nedeterminate), în fișa postului sau pot fi situații de fapt, nereglementate în scris. Prin urmare, dispozițiile criticate au un caracter ambiguu, existând posibilitatea reglementării cu privire la conduita funcționarului și de către o autoritate, alta decât cea legislativă. Se apreciază că în cazul altor infracțiuni, de exemplu tâlhăria sau lovirea, legiuitorul a descris în mod concret conduita pe care înțelege să o sancționeze, ceea ce nu se regăsește în cazul infracțiunii de abuz în serviciu. Faptul că legiuitorul nu a formulat în mod expres care sunt dispozițiile legale concrete a căror încălcare, de către un funcționar, are drept consecință aplicarea unei pedepse penale creează premisele unor interpretări subiective și abuzuri.

12. Totodată, autorii excepției susțin că dispozițiile de lege criticate sunt în mod evident neprevizibile și nepredictibile, conducând la incidența lor cu privire la unele situații ce nu pot fi anticipate de persoanele acuzate de comiterea lor, cu consecința directă a

emiterii unor rechizitorii abuzive, fiind posibile chiar condamnări pe criterii neobiective, arbitrării. Prin imprezibilitatea și neclaritatea acestora, dispozițiile criticate contravin art. 1 alin. (5), art. 21 alin. (3) din Constituție, art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției adoptată la New York și, implicit, art. 11 alin. (1) și (2) și art. 20 din Constituție.

13. Se arată că infracțiunea prevăzută de art. 297 CP este o normă lipsită de claritate și previzibilitate, deoarece aceasta presupune, pentru existența sa, două modalități de săvârșire alternative, respectiv neîndeplinirea unui act la care funcționarul era obligat în virtutea atribuțiilor sale de serviciu sau îndeplinirea actului în mod defectuos. Astfel, plecând de la aceste elemente, apreciază că textul art. 297 CP descrie o situație cel puțin absurdă, și anume „fapta unei persoane – funcționar public lipsit de discernământ, care intenționează să producă un prejudiciu prin activitatea sa, prevăzând, așadar, că acest rezultat se va produce, fără ca, în schimbul atitudinii sale abuzive, defectuoase, să se prefigureze un beneficiu al său sau al altuia”.

14. Autorii excepției arată că, din modul de interpretare a sintagmei „în mod defectuos” de către procurori, rezultă că există o modalitate ideală, perfectă de îndeplinire a unui act, cunoscută doar de procurorul de caz, care ar putea sau nu să fie împărțită de judecătorul cauzei, dar care nu este cunoscută de funcționarul public însărcinat să îndeplinească actul respectiv. Astfel, funcționarul nu cunoaște conduita ideală pe care ar trebui să o urmeze și căreia ar trebui să i se conformeze, dar cu toate acestea este tras la răspundere penală pentru o faptă pedepsită extrem de grav. În continuare arată că, potrivit art. 19 din Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției adoptată la New York, fapta incriminată trebuie să fie săvârșită cu intenție calificată prin scop, iar nu cu intenție indirectă. Astfel, agravanta din Legea nr. 78/2000 trebuie inclusă în conținutul constitutiv al infracțiunii, iar nu ca formă de agravare a răspunderii.

15. Totodată, autorii susțin că, din modul de reglementare, este dificil să se discearnă dacă infracțiunea de abuz în serviciu se săvârșește numai cu intenție ori ea este considerată săvârșită și când îndeplinirea defectuoasă a actului este rezultatul unei culpe. De asemenea, lipsa de previzibilitate afectează și sintagma „defectuos”. Astfel, imprecizia termenului este determinată de împrejurarea că actul îndeplinit în cadrul sarcinilor de serviciu poate avea mai multe grade de neconformitate cu cel ideal, avut în vedere de legiuitor, fiind dificil de stabilit dacă un act este sau nu „defectuos”. Potrivit reglementării actuale, neîndeplinirea de atribuții poate fi deopotrivă, fără a exista criterii obiective de diferențiere, abatere disciplinară, neglijență în serviciu sau abuz în serviciu. Or, este evident că nu poate fi previzibilă o normă care nu dă nici procurorului și nici instanței de judecată o descriere exactă a faptei penale, această imprezibilitate afectând inclusiv independența justiției.

16. În ceea ce privește dispozițiile art. 13² din Legea nr. 78/2000, autorii excepției apreciază că acestea sunt imprezibile, deoarece nu precizează că folosul necuvenit trebuie obținut de către funcționar. Astfel, independent de împrejurarea dacă persoana beneficiară și funcționarul „abuziv” se cunosc sau nu, abuzul devine agravat prin simplul „beneficiu” al terțului. Mai mult, sintagma „a obținut”, folosită fără alte mențiuni, face ca norma să fie imprezibilă prin hazardul pe care îl presupune.

17. Totodată, textele de lege criticate sunt deficitare din perspectiva lipsei de corelare cu alte prevederi similare din Codul penal, cât și cu cele reglementate în legi speciale, ceea ce este de natură să genereze confuzii, incertitudine și dificultăți în ceea ce privește interpretarea și aplicarea acestora. Astfel, viciile de redactare a normelor criticate determină încălcarea dreptului la un proces echitabil, deoarece reținerea sau nu a existenței infracțiunii este făcută de instanță în mod arbitrar, în funcție de aprecieri subiective. Norma criticată determină și încălcarea principiului nediscriminării, deoarece același act poate fi interpretat de un procuror ca fiind corespunzător, iar de un altul ca defectuos.

18. În continuare arată că cele reținute în Deciziile Curții Constituționale nr. 166 din 17 martie 2015 și nr. 553 din 16 iulie 2015 sunt cu atât mai pertinente în privința previzibilității normelor care incriminează fapte penale și care pot atrage o condamnare penală, fiind absolut necesar ca un funcționar să aibă reprezentarea clară a normelor care îi guvernează activitatea, pentru a fi pedepsit fiind necesar să le încalce în mod voit, voință ce trebuie circumstanțiată unui interes personal de natură a produce o pagubă. De asemenea, „obținerea de foloase” trebuie să fie circumstanțiată la intenția de a le obține, pentru sine sau pentru altul, mărirea accidentală a patrimoniului unei persoane neputând conduce la concluzia că funcționarul a avut un comportament penal mai periculos decât cel din forma simplă, dacă acesta nu a urmărit producerea rezultatului. Autorii excepției invocă Deciziile Curții Constituționale nr. 573 din 3 mai 2011, nr. 196 din 4 aprilie 2013, nr. 603 din 6 octombrie 2015, precum și Hotărârea din 25 ianuarie 2007, pronunțată în cauza *Sissanis c. României*, și Hotărârea din 22 iunie 2000, pronunțată în cauza *Coëme c. Belgiei*.

19. În final, autorii excepției arată că Legea fundamentală, prin dispozițiile art. 52, reglementează dreptul persoanei vătămate într-un drept al său ori într-un interes legitim de o autoritate publică de a obține recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei, drept care se concretizează prin dispozițiile Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004. Având în vedere că dispozițiile penale sunt subsidiare celor ale Constituției, rezultă că dispozițiile art. 246 CP 1969 și ale art. 297 alin. (1) CP au un caracter subsidiar față de dispozițiile Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004. Se susține

că în cazul funcționarilor publici legiuitorul a adoptat un sistem de sancțiuni administrative, preponderent pecuniare, care, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, sunt incluse în noțiunea de „acuză în materie penală”. Având în vedere acest aspect, autorii excepției apreciază că procedura prioritară este cea administrativă, iar nu cea penală, abuzul funcționarilor publici trebuind sancționat în condițiile legii contenciosului administrativ și nu potrivit legislației penale, prin infracțiunea de abuz în serviciu. Astfel, este evident că dispozițiile art. 246 CP 1969 și ale art. 297 alin. (1) CP au caracter subsidiar în raport cu dispozițiile art. 52 din Constituție, astfel încât aplicarea prioritară a acestora și în cazurile prevăzute de norma constituțională înseamnă o încălcare a principiului de rang constituțional al legalității pedepselor, prevăzut de art. 23 alin. (12) din Legea fundamentală.

20. Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, apreciază că dispozițiile art. 297 alin. (1) CP sunt redactate cu suficientă claritate, inclusiv din perspectiva noțiunii de „îndeplinire defectuoasă”, formularea largă fiind utilizată pentru a acoperi orice încălcare a atribuțiilor de serviciu prevăzute de legi, regulamente, fișe ale postului etc., care are urmarea imediată prevăzută de lege. Textul criticat permite oricărui destinatar să își regleze comportamentul prin raportare la atribuțiile sale concrete de serviciu, dar și instanțelor să analizeze, în raport cu aceleași atribuții de serviciu ale persoanei acuzate, dacă acestea au fost respectate sau nu. Aceeași concluzie se impune și în ceea ce privește art. 13² din Legea nr. 78/2000, care nu instituie o răspundere obiectivă pentru forma agravată a infracțiunii. Drept urmare, această agravantă nu este incidentă în mod automat, ori de câte ori funcționarul public a obținut pentru sine ori pentru altul un folos necuvenit, independent de atitudinea subiectivă a acestuia. Textul se completează cu dispozițiile generale ale Codului penal care stabilesc o răspundere subiectivă și în situația circumstanțelor agravante și a elementelor circumstanțiale cu caracter agravat, art. 30 alin. (3) CP prevăzând expres că nu constituie circumstanță agravantă sau element circumstanțial agravant starea, situația, împrejurarea pe care infractorul nu a cunoscut-o la momentul săvârșirii infracțiunii. De asemenea, potrivit art. 50 alin. (2) CP, circumstanțele privitoare la fapta se răsfrâng asupra autorilor și participanților numai în măsura în care aceștia le-au cunoscut sau le-au prevăzut.

21. Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori, apreciază că dispozițiile art. 297 alin. (1) CP asigură standardele de claritate și previzibilitate care se impun unei norme de incriminare, în acest sens fiind și considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 299 din 29 martie 2007.

22. Curtea de Apel Suceava, Secția penală și pentru cauze cu minori, apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

23. Curtea de Apel Constanța, Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, invocând jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la principiul previzibilității legii, apreciază că dispozițiile criticate descriu în mod clar și concis conținutul constitutiv al infracțiunii de abuz în serviciu, astfel că nu poate reține neconstituționalitatea acestora. Referitor la dispozițiile art. 13² din Legea nr. 78/2000 arată că acestea reglementează o infracțiune asimilată infracțiunilor de corupție și instituie o pedeapsă mai severă decât cea prevăzută de art. 297 CP, atunci când funcționarul public a obținut pentru sine sau pentru altul un folos necuvenit. Legea nr. 78/2000 constituie o reglementare specială, derogatorie de la dreptul comun, care instituie măsuri de prevenire, descoperire și sancționare a faptelor de corupție și se aplică unei categorii de persoane circumstanțiate de legiuitor în primul articol al legii. De asemenea reține că prevederile legale criticate conțin reperele necesare pentru a putea considera că acestea sunt previzibile și suficient de clare în definirea faptei și a scopului ilicit al acesteia și nu sunt de natură să aducă atingere dreptului părților la un proces echitabil.

24. Tribunalul Vrancea, Secția penală, apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Arată că dispozițiile de lege criticate îndeplinesc condițiile previzibilității, preciziei și clarității legii din perspectiva prevederilor constituționale invocate, existând elementele necesare pentru a permite în mod rezonabil destinatarilor să prevadă care este conduita interzisă și consecințele care ar putea rezulta prin încălcarea acestora. De asemenea apreciază că textele criticate permit tuturor participanților în procesul penal să își valorifice drepturile pe care le au pe tot parcursul procedurilor penale, în mod echitabil. Din această perspectivă textele de lege criticate permit desfășurarea unui proces echitabil cu garantarea respectării drepturilor prevăzute în Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, fără a crea dezavantaje sau priorități.

25. Tribunalul Brăila, Secția penală, apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Arată că dispozițiile de lege criticate îndeplinesc condițiile previzibilității, preciziei și clarității legii din perspectiva prevederilor constituționale invocate, existând elementele necesare pentru a permite în mod rezonabil destinatarilor să prevadă care este conduita interzisă și consecințele care ar putea rezulta prin încălcarea acestora. Apreciază că sintagmele „defectuos” și „vătămare a drepturilor sau intereselor legitime” prevăzute în art. 297 CP pot fi înțelese cu ușurință de către destinatarii legii penale, la nevoie apelând la persoane calificate, interpretarea acestora efectuându-se de către instanțele de judecată de la caz la caz, așa încât nu era nevoie de o definire specială a acestor termeni în Codul penal ori într-o altă lege. În continuare arată că modul de interpretare a acestor termeni conținuți și în vechea reglementare, interpretare ce nu a pus probleme din punctul de vedere al previzibilității legii, este aplicabil și în prezent. În

privința neprevederii în mod expres a formei de vinovăție cu care s-ar putea comite fapta de abuz în serviciu prevăzută de art. 297 alin. (1) CP se apreciază că noua reglementare nu a mai preluat sintagma „cu știință” prevăzută de textele art. 246 și 248 CP 1969, dar aceasta nu atrage probleme pe tărâmul previzibilității legii penale, întrucât prin simpla interpretare a textului art. 297 alin. (1) CP, în acord cu dispozițiile art. 16 din același act normativ, se poate înțelege că forma de vinovăție cu care se poate comite această infracțiune este intenția directă sau intenția indirectă.

26. În ceea ce privește dispozițiile art. 13² din Legea nr. 78/2000 arată că din însuși textul de lege transpare scopul ca element constitutiv al laturii subiective a acestei infracțiuni, în sensul obținerii pentru sine ori pentru altul a unui folos necuvenit, în contextul în care legiuitorul se exprimă în mod neechivoc „dacă funcționarul public a obținut pentru sine ori pentru altul un folos necuvenit”.

27. Astfel, apreciază că, în ciuda argumentelor autorilor excepției, legea națională este chiar mai favorabilă decât Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, întrucât art. 19 din această Convenție solicită statelor semnatare să reglementeze faptele comise cu intenție de către un agent public de a abuza de funcțiile sau de postul său, adică de a îndeplini ori de a se abține să îndeplinească, în exercițiul funcțiilor sale, un act cu încălcarea legii, cu scopul de a obține un folos necuvenit pentru sine sau pentru altul, în timp ce art. 297 alin. (1) CP, prin raportare la art. 13² din Legea nr. 78/2000 incriminează infracțiunea în discuție numai dacă funcționarul public a obținut pentru sine ori pentru altul un folos necuvenit. (...)

29. **Guvernul** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Codul penal incriminează în textul art. 297 infracțiunea de abuz în serviciu, reglementarea reunind atât dispozițiile art. 246, cât și pe cele ale art. 248, ambele din Codul penal din 1969, cu unele mici diferențieri. Astfel, spre deosebire de reglementarea anterioară, reglementarea actuală nu mai prevede cerința ca fapta să fie săvârșită cu știință. Cerința ca abuzul în serviciu prevăzut de art. 297 alin. (1) CP să fie comis cu forma de vinovăție a intenției rezultă din prevederile art. 16 alin. (1) și (6) din același act normativ. Apreciază că argumentele invocate de autorii excepției se referă mai ales la modul de interpretare, pretins neunitar, al dispozițiilor legale a căror neconstituționalitate a fost invocată, dar astfel de aspecte, chiar adevărate de ar fi, nu constituie motive de neconstituționalitate a unor prevederi legale. Aspectele care țin de aplicarea legii pot fi cenzurate de instanța investită cu soluționarea cauzei, în condițiile legii, excedând competențelor Curții Constituționale.

30. În continuare apreciază că cele ce au fundamentat soluțiile din Deciziile Curții Constituționale nr. 553/2015, nr. 603/2015 și nr. 299/2007 sunt valabile, *mutatis mutandis*, și în ceea ce privește prezenta cauză, de aceea excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 297 alin. (1) CP prin raportare la prevederile art. 21 alin. (3) din Constituție și art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale este neîntemeiată. Pe cale de consecință, consideră că art. 297 alin. (1) CP este conform și cu dispozițiile art. 20 din Constituție, referitoare la prioritatea reglementărilor internaționale, dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne.

31. Guvernul apreciază că sintagma „atribuții de serviciu”, precum și formularea „îndeplinește în mod defectuos” nu sunt de natură a afecta previzibilitatea normei penale, orice destinatar al acesteia fiind de așteptat a cunoaște înțelesul sintagmelor și a-și putea adapta conduita exigențelor legii. De asemenea arată, contrar celor susținute de autorii excepției de neconstituționalitate, că nu se poate presupune în mod rezonabil că destinatarul normei penale nu are suficiente date pentru a înțelege ce înseamnă îndeplinirea atribuțiilor în mod defectuos, cu atât mai mult cu cât textul de lege leagă această infracțiune de cauzarea unei pagube ori a unei vătămări a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice. Astfel, apreciază că dispozițiile legale criticate sunt formulate clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure sau echivoce și reglementează cu claritate conduita de urmat pentru destinatarul normei penale, astfel încât și sub acest aspect excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

32. Referitor la invocarea dispozițiilor art. 23 din Constituție, Guvernul arată că instanța de contencios constituțional s-a pronunțat anterior prin Decizia nr. 299 din 29 martie 2007, publicată în M. Of. nr. 279 din 26 aprilie 2007, argumentele reținute cu acel prilej fiind valabile și în prezenta cauză. Mai mult decât atât, principiul legalității incriminării nu este afectat în speță, textele criticate îndeplinind criteriile cerute de acest principiu, iar subiecții de drept penal nu se pot prevala de necunoașterea legii ori de aprecieri subiective care să vizeze prevalența unor prevederi de drept administrativ față de reglementările în materie penală. În final, subliniază faptul că reglementarea infracțiunii de abuz în serviciu este în concordanță cu standardele internaționale în materie, și anume Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003.

33. În ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 13² din Legea nr. 78/2000, Guvernul apreciază că rațiunile care au fundamentat soluția din Decizia Curții Constituționale nr. 858 din 23 iunie 2011 sunt valabile, *mutatis mutandis*, și în ceea ce privește prezenta cauză, excepția de neconstituționalitate fiind neîntemeiată.